

Haaga-Helian Yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojakson opiskelijoiden yrittäjyysosaaminen

Eveliina Hakkarainen

Anette Räsänen

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Liiketalouden tutkinto

Opinnäytetyö

2022

Tiivistelmä

Tekijä(t) Eveliina Hakkarainen, Anette Räsänen
Tutkinto Tradenomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi Haaga-Helian Yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojakson opiskelijoiden yrittäjyysosaaminen
Sivu- ja liitesivumäärä 36 + 7
<p>Opinnäytetyö tehtiin produktimuotoisena työnä, toimeksiantona Haaga-Heliale. Opinnäytetyössä selvitettiin Haaga-Helian päiväopiskelijoiden ja avoimen aikuisopiskelijoiden asenteita ja valmiutta yrittäjyyteen sekä halukkuutta yrittäjäksi ryhtymiseen analysoimalla Liiketalouden tradenomitutkintoon kuuluvan Yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojakson opiskelijoiden tekemiä yksilötehtäviä. Tehtävässä opiskelijoiden tavoitteena oli pohtia omaa yrittäjyyttään, omaa suhdetta yrittäjyyteen sekä sitä voisiko yrittäjäksi ryhtyminen olla jossain kohden elämää opiskelijalle vaihtoehtona. Opiskelijat käyttivät tehtävässä apuna Yoop-työkalua ja sen tuloksien avulla analysoivat omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan yrittäjänä.</p> <p>Toimeksiantajan tavoitteena oli saada opinnäytetyön tuloksista seuraavaa tietoa: Näkökö opiskelijan yrittäjyyskompetenssien analysointi? Avarsiko opintojakso ja tehtävä hänen ajatuksiaan yrittäjyydestä ja yrittäjäksi ryhtymisestä?</p> <p>Opinnäytetyön aihe on rajattu koskemaan ainoastaan Yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojakson yksilötehtävää yrittäjyydestä syyslukukaudelta 2021. Aineisto on kerätty kahdelta eri opintojakso-toteutukselta, 32 avoimen ammattikorkeakoulun ja 32 päiväopiskelijan vastauksista. Opintojakso on testaamisen jälkeen tulossa yhdeksi avainosaamiseksi kaikkiin tutkintoihin.</p> <p>Opinnäytetyön tietoperustassa käytimme teoriaa yrittäjyyspedagogiikasta, yrittäjän osaamisvaatimuksista – EntreComp-viitekehyksen mukaan, yrittäjäksi ryhtymisestä sekä yrittäjyys opinnoista.</p> <p>Opiskelijoiden tehtävien pohdinnoissa on huomattavissa päiväopiskelijoiden ja avoimen ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden välillä joitakin eroavaisuuksia. Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoilla oli jo enemmän omakohtaista kokemusta yrittäjyydestä, kuin päiväopiskelijoilla. Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoista lähes kaikki haaveilivat yrittämisestä, kun taas päiväopiskelijoista se oli haaveena noin puolella vastaajista. Päiväopiskelijoilla toistui vastauksissaan maininta, että näkee yrittäjyyden olevan ajankohtaista myöhemmin, kunhan kokemusta on karttunut lisää.</p> <p>Molempia vastaajaryhmiä kiehtoi yrittäjyyden tuoma vapaus, kehittymismahdollisuudet sekä mahdollinen menestys. Yrittäjyyden riskit ja epävarmuus nähtiin molemmissa ryhmissä tekijöinä, jotka arveluttivat yrittäjäksi ryhtymisessä. Päiväopiskelijat kokivat kokemuksen puutteen olevan yrittäjyydessä haastava tekijä, kun taas avoimen opiskelijat eivät tuoneet tätä esille.</p> <p>Molemmissa vastaajaryhmissä toistui maininta siitä, että Yrittäjyys ja liiketoimintaosaaminen -opintojakso toi lisätietoa yrittäjyydestä ja sitä myöten avasi uudenlaisia ajatuksia ja haaveita yrittäjyyteen liittyen. Osa mainitsi myös, että opintojakson käytyään ennakkoluulot yrittäjyyttä kohtaan vähenivät.</p>
Asiasanat Yrittäjyysopinnot, yrittäjyys, yrittäjyysosaaminen

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tausta, tarkoitus ja tavoitteet.....	1
1.2	Rakenne ja rajaus	3
2	Yrittäjyysopinnot.....	4
2.1	Yrittäjyyspedagogiikka.....	4
2.2	Haaga-Helian yrittäjyysopinnot.....	4
3	Yrittäjän osaamisvaatimukset.....	9
3.1	Yrittäjyystaidot ja osaaminen.....	9
3.2	EntreComp-viitekehys	10
3.3	Yoop-työkalu	11
4	Yrittäjäksi ryhtyminen	14
4.1	Yrittäjäksi ryhtymisen tavat.....	14
4.2	Yritysmuodot	16
5	Produktin toteutus	20
5.1	Aineiston ja menetelmän esittely	20
5.2	Päiväopiskelijoiden vastaukset.....	21
5.2.1	Yrittäjyysosaaminen.....	21
5.2.2	Yrittäjyyteen motivoivat tekijät.....	22
5.2.3	Kokemus yrittäjyydestä	23
5.3	Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden vastaukset.....	23
5.3.1	Yrittäjyysosaaminen.....	24
5.3.2	Yrittäjyyteen motivoivat tekijät.....	25
5.3.3	Kokemus yrittäjyydestä	26
6	Pohdinta.....	28
6.1	Johtopäätökset.....	28
6.2	Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi	30
	Lähteet.....	33
	Liitteet	37
	Liite 1. Yksilötehtävän toimeksianto.....	37
	Liite 2. Esimerkki Yoop-työkalun testituloksesta	39
	Liite 3. Suunniteltu aikataulu.....	43

1 Johdanto

1.1 Tausta, tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyössämme selvitämme Haaga-Helian tradenomitutkinnon päiväopiskelijoiden ja avoimen ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden asenteita ja valmiutta yrittäjyyteen sekä halukkuutta yrittäjäksi ryhtymiseen. Opinnäytetyömme tehdään produktimuotoisena työnä. Tarkoituksena on analysoida Yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojakson opiskelijoiden tekemiä yksilötehtäviä, joissa aiheena on yrittäjyys. Opintojakso tarjotaan heti opintojen alkaessa ensimmäisellä lukukaudella. Yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojaksolla opiskelijat perehtyvät yrittäjyyteen, yrittäjyysosaamiseen sekä liiketoimintaosaamiseen. Aiheisiin tutustutaan pohtimalla yrittäjyyden mahdollisuuksia, yrittäjäksi ryhtymistä sekä yrittäjyyden verkostoja. Lisäksi opiskelijat tutustuvat yritysten toimintaympäristöön, talouden malleihin, strategiaan, vastuullisuuteen sekä liiketoimintamalliin. Avainosaamisille on määritelty kaikissa toteutuksissa sovellettavat yhteiset osaamistavoitteet ja arviointiperusteet, jotka näkyvät kuvassa 1.

Yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojakso

Tämän opintojakson suorittanut tai vastaavan osaamisen hankkinut opiskelija osaa

- toimia yrittäjämäisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa,
- kuvata yrittäjäksi ryhtymisen tapoja, yrittäjyyden ilmenemismuotoja ja yhtiömuotoja,
- analysoida yrittäjyyttä yksilön, organisaation ja toimintaympäristön näkökulmasta,
- hyödyntää tietoperustaa huomioiden vastuullisuus,
- arvioida erilaisia liiketoimintamahdollisuuksia sekä
- ymmärtää ja osaa analysoida keskeisiä omia ja yritysten verkostoja.

Arviointi, arvosana 1: Osaa

- toimia aktiivisesti sekä itsenäisesti että yhteistyössä
- ottaa vastuun tehtävistään
- kuvata ja pohtia yrittäjyyttä sekä
- tuntee liiketoiminnan tietoperustaa ja vastuullisuuden sisältöä.

Arviointi, arvosana 3: Edellisen lisäksi osaa

- arvioida omia mahdollisuuksiaan toimia yrittäjänä
- osaa arvioida liiketoiminnan mahdollisuuksia, yrittäjäksi ryhtymisen tapoja ja yhtiömuotoja
- osaa luoda itselleen verkostoa tulevaisuuden tarpeisiin
- sekä tuntee hyvin liiketoiminnan tietoperustaa ja kestävän kehityksen yhteyksiä liiketoimintaan.

Arviointi, arvosana 5: Edellisen lisäksi osaa

- arvioida yrittäjyyden haasteita ja mahdollisuuksia sekä
- analysoida ja arvioida liiketoimintamahdollisuuksia, yritysten toimintaa, verkostoja, strategisia valintoja ja liiketoimintamalleja."

Kuva 1. Yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojakson oppimistavoitteet ja arviointiperusteet (Haaga-Helia 2022a)

Opintojakson aikana opiskelijat tekevät yksilötehtävän, jossa tavoitteena on pohtia omaa yrittäjyyttään, omaa suhdettaan yrittäjyyteen sekä sitä voisiko yrittäjäksi ryhtyminen olla jossain kohden elämää vaihtoehtona. Opiskelijat käyttävät tehtävässä apuna Yoop-työkalua ja sen tuloksien avulla

analysoivat omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan yrittäjänä. Yoop on korkeakouluyhteistyössä rakennettu opiskelijan oman yrittäjyysosaamisen analysoinnin työkalu, jolla hän voi tunnistaa yrittäjyyden kannalta jo olemassa olevia osaamisiaan ja sitä kautta myös hankkia osaamisen tunnistamista tai oman tekemisensä opinnollistamista omaan tutkintoonsa (Yoop s.a. a). Opiskelijat pohtivat työssä verkostojaan sekä miten verkostoja voisi hyödyntää yrittäjyydessä. Tehtävän toimeksianto löytyy liitteestä 1 ja esimerkki opintojaksolla Yoop-työkalun avulla laaditusta testituloksesta löytyy liitteestä 2.

Työn toimeksianto tuli Haaga-Helian Yrittäjyyden osaamisalueelta. Yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojaksoa pilotoitiin jo syksystä 2021. Täyteen toteutukseen eri tutkinnoissa ollaan siirtymässä eri tutkintojen oman aikataulutuksen mukaan lukuvuoden 2022–2023 aikana. Piloteissa testattiin sisältöjä ja toimintamalleja erilaisilla toteutustavoilla. Toteutustapoina olivat ns. ”luokkatoteutus”, monimuotoinen ja virtuaalinen toteutus. Tästä on syntynyt idea testata yrittäjyyskompetenssien kautta suunniteltua opintojaksoa. Miten sekä yhteiseurooppalainen EntreComp-viitekehys sekä sen pohjalta laadittu Yoop-verkkotyökalu toimivat?

Tämän toimeksiantona tehdyn opinnäytetyön tuloksista odotetaan saatavan merkittävää näkemystä siitä, ollaanko opintojakson kehittämisessä kuljettu oikeanlaista polkua. Näkyykö opiskelijan yrittäjyyskompetenssien analysointi? Avarsiko opintojakso ja tehtävä hänen ajatuksiaan yrittäjyydestä ja yrittäjäksi ryhtymisestä? Työn tuloksista odotetaan siis apua opintojakson kehittämiseen ja laajempaan toteuttamiseen liittyen. Opintojakson tehtävien tuloksista toivotaan näkyvän kehittämisen kannalta tärkeitä tietoja. Niitä on Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa kehitetty pitkään ja nyt niitä ollaan uudistamassa.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä yrittäjyys yleistyy jatkuvasti työmuotona. Sen vuoksi on mielenkiintoista tarkastella minkälaisia asenteita ja valmiuksia opiskelijoilla on yrittäjyyteen. Tavoitteenamme on pysyä suunnitellussa aikataulussa (liite 3), vastata toimeksiantajan tavoitteisiin sekä oppia opinnäytetyöprosessin aikana yrittämisen ryhtymisen tapoja, yritysmuotoja sekä ilmenemis-
muotoja.

Teemme analyysia seuraavien toimeksiantajan esittämien kysymysten avulla:

- Millaista yrittäjyysosaamista vastaaja kertoo hänellä olevan kokemuksen/testien perusteella.
- Onko yrittäjyys hänelle tuttua – itse yrittäjänä, yrittäjänä lähipiirissä?
- Mikä tuntuisi innostavan yrittäjyyteen tai ehkäisevän sitä?

Opinnäytetyön onnistumista arvioimme tavoitteiden saavuttamisella, aikataulussa pysymisellä sekä tuotoksen hyödyllisyydellä toimeksiantajalle.

1.2 Rakenne ja rajaus

Opinnäytetyön aihe on rajattu koskemaan ainoastaan Yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojakson yksilötehtävää yrittäjyydestä (Liite 1). Aineisto on kerätty kahdelta eri opintojaksolta, 32 avoimen ammattikorkeakoulun ja 32 päiväopiskelijan vastauksista. Avoimen ammattikorkeakoulun ja päiväopiskelijoiden opintojaksot valikoituvat tuotteeseen toimeksiantajan toimesta. Päiväopiskelijoista tehtävän palauttaneita oli 32, joista kaikkia tehtäviä on käytetty aineistona tässä opinnäytetyössä. Avoimen opiskelijoiden palauttamia tehtäviä oli enemmän, kuin päiväopiskelijoiden vastauksia, joten olemme valinneet mukaan opinnäytetyön aineistoon avoimen opiskelijoiden tehtävistä saman lukumäärän, kuin päiväopiskelijoilla oli. Avoimen opiskelijoiden 32 opiskelijan tehtävät valikoituivat satunnaisotannan mukaan. Opiskelijat ovat antaneet luvan käyttää vastauksiaan opinnäytetyössä.

Opinnäytetyömme rakenne koostuu neljästä osiosta. Johdannosta, tietoperustasta, aineiston esittelystä ja opiskelijoiden tehtävien analysoinnista sekä pohdinnasta. Johdannosta löytyy alustavat tiedot opinnäytetyömme aiheesta. Toisessa osiossa on tietoperusta, jossa käytämme teoriaa yrittäjyyspedagogiikasta, Haaga-Helian yrittäjyysopinnoista, yrittäjän osaamisvaatimuksista – EntreComp-viitekehityksen mukaan sekä yrittäjäksi ryhtymisestä. Keskeisenä lähteenä käytämme oppimateriaalia Haaga-Helian yrittäjyyden opintojaksoilta, EntreComp-viitekehystä sekä Yoop-työkalua. Kolmas osio koostuu empiirisestä osiosta, jossa kuvaamme tuotteen aineistoa ja analysoimme opiskelijoiden tehtäviä. Viimeisessä osiossa on pohdinta, joka sisältää johtopäätökset ja oppimisen arvioinnin.

2 Yrittäjyysopinnot

Yrittäjyyden opintojen tarjonta on kasvanut runsaasti. Suomen oppilaitoksissa yrittäjyyskasvatus on ollut tavoitteena 1990-luvulta lähtien. Oppilaitokset ovat keskeisessä asemassa yrittäjyyskasvatuksessa. (Westerholm 2007, 75–77.) Oppilaitosten lisäksi yrittäjyyskasvatusta tarjoavat monet järjestöt ja työelämätahot. Opetussuunnitelman tavoitteena yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta on saada opiskelijat innostumaan elämänsä rakentamisesta sekä löytämään oman juttunsa, jonka seurauksena opiskelija hankkii yrittäjämäisesti osaamista oman elämänsä rakentamiseen. Keskeistä on projektioppiminen, kokeileminen, tekemällä oppiminen sekä yhteistyön luominen työelämään ja yrittäjiin. (YES ry 2022.)

2.1 Yrittäjyyspedagogiikka

Yrittäjyyden ja yrittäjämäisten valmiuksien painoarvo opiskelijoille kasvaa jatkuvasti työelämän muuttuessa. Yrittäjyyspedagogiikalla voidaan tukea opiskelijoiden työelämävalmiuksia, kehittää yrittäjämäistä työtotetta sekä avata ovia yrittäjyyteen. Yrittäjyyspedagogiikkaan kuuluu kolme peruselementtiä, jotka ovat arvon luominen ulkopuolisille tahoille, toiminnallisuus ja tekeminen sekä riskin kokemus. Nämä antavat opiskelijalle yrittäjämäisiä kompetensseja eli taitoa, tietoa ja asenteita. Yrittäjyyspedagogiikassa keskeistä on opiskelijoiden aktiivinen rooli ja toiminnallisuus. Se rakentuu vaihtelevuudesta ja monipuolisuudesta, rikastaen opetusta. (Suomen Yrittäjät s.a.)

Yrittäjyyspedagogiikkaa voidaan käyttää eri koulutusasteilla, jolloin sen muoto vaihtelee riippuen opiskelijoiden iästä, taidoista sekä motivaatiosta. Se kannustaa aloitteellisuuteen sekä luovuuteen. Tarkoituksena on kehittää ja edistää sisäistä ja ulkoista yrittäjyyttä sekä yrittäjämäistä käyttäytymistä. (Westerholm 2007, 71–74.) Yrittäjyyskasvatus edistää työelämän tieto- ja taitoja sekä auttaa havaitsemaan mahdollisuuksia ja muuttamaan ideat toiminnaksi. Se lisää omien vahvuuksien tunnistamista ja niiden hyödyntämistä. Tärkeänä osana on myös riskien tunnistaminen, ymmärtäminen ja hallitseminen. (YES ry 2022.) Yrittäjyyskasvatuksen yhtenä tavoitteena ammatillisessa koulutuksessa on, että opiskelijat sisäistävät yritteliään elämänasenteen. Tämä vaikuttaa laajemmin myös tulevaisuudessa yhteiskunnallisella tasolla, joka näkyy monimuotoisena yrittäjyyden kasvuna, sisäisenä yrittäjyytenä sekä aktiivisena kansalaisuutena. (Peltonen 2014.)

2.2 Haaga-Helian yrittäjyysopinnot

Haaga-Helian yrittäjyysopintoja on suunniteltu käyttäen lähestymistapana opiskelijalähtöisyyttä sekä oppimis- ja osaamisperustaisuutta. Suunnittelussa on hyödynnetty EntreComp-viitekehystä. Tulevaisuudessa edellytetään yhä enemmän yrittäjämäistä asennetta ja toimintatapaa. Työelämä yrittäjistyä ja työhön tulee jatkossa enemmän yrittäjyyden luonnetta. Työmarkkinoilla pysyminen

vaatii aktiivisuutta ja elinikäistä oppimista. Henkilö, joka toimii yrittäjämäisesti omaa taidot olla aikaansaava, aktiivinen, pystyy nopeaan päätöksentekokykyyn sekä hyödyntää resursseja luovasti. Työelämä vaatii kykyä markkinoida ja brändätä itseään ja parhaiten siinä menestyy kilpailu- ja muutoskykyiset, luovat ja itsereflektiiviset yksilöt. Yrittäjämäistä asennetta ja yrittäjyysosaamista tarvitaan työelämän muuttuessa kaikissa töissä. Haaga-Helian yrittäjyysopinnoissa tuetaan opiskelijan kokonaisvaltaista yrittäjyyteen kasvamisen prosessia sekä oman idean etsimis- ja kehittämisen prosessia, samalla noudattaen opiskelijan idean ja oppimisprosessin vaatimaa aikataulua. (Römer-Paakkanen & Jokinen 2019, 86–88.)

Haaga-Heliassa liiketalouden tradenomitutkinnossa on ollut aiemmin mahdollista toteuttaa opintoja kolmena eri kokonaisuutena (Römer-Paakkanen & Jokinen 2019, 86–88):

- Yrittäjyys mahdollisuutena, joka on sisältänyt 15 opintopisteen opinnot, johon ovat kuuluneet: Yrittäjyyden eri muodot, Yrittäjyys ja tulevaisuuden ennakointi, Yrittäjän verkostot ja areenat.
- Oman yrittäjyyden kehittäminen, joka on sisältänyt 10 opintopisteen opinnot, johon on kuulunut: Yrittäjävalmennus ja Yrittäjäksi ryhtymisen tavat.
- Henkilökohtainen kokonaisuus, joka on voinut olla 5–15 opintopistettä ja se on muodostettu opiskelijan tarpeen mukaan. Tässä häntä on ohjattu ja autettu laatimaan oma yrittäjyyden opintopolkunsa.

Ammattikorkeakoulun strategian ytimessä on pitkään ollut yhtenä painopisteenä yrittäjyys. Yrittäjyysopintoja on sen vuoksi tarjottu kaikissa tutkinnoissa. Toteutukset on kehitetty kunkin tutkinnon omiin tarpeisiin. Opetussuunnitelmien uudistuksessa on kuitenkin nähty, että tarjontaa on järkevää tuottaa ja tarjota yhdessä. Sen vuoksi on suunniteltu uusi tarjooma. Nykyaikainen verkko- ja hybridioppiminen on mahdollisuus tähän. Opiskelija voi osallistua opintoihin riippumatta siitä, missä tutkinnossa ja millä ammattikorkeakoulun toimipisteessä on opiskelemassa. (Jokinen 25.5.2022.) Kuvassa 2 näkyy yrittäjyyden uudet suuntautumisopinnot Liiketalouden koulutusohjelmassa.

Yrittäjyys (Valitaan opintoja 30-55 op)		
ENT001AS2A	Ideasta innovaatioksi	5
ENT002AS2A	Yrittäjäksi ryhtyminen	5
ENT003AS2A	Liiketoiminnan suunnittelu	5
ENT005AS2A	Yrittäjyyden eri muodot	5
ENT006AS2A	Yrittäjyys ja tulevaisuuden ennakointi	5
ENT008AS2A	Yrittäjyyden verkostot ja areenat	5
LAW006AS2A	Yrittäjän juridiikka	5
ENT012AS2AE	Sustainable Business Opportunities	5
ENT013AS2AE	Global Opportunities for Growth	5
ENT014AS2AE	Strategic Business Development	5
ENT015AS2AE	Digital Platforms and Channels to Global Markets	5

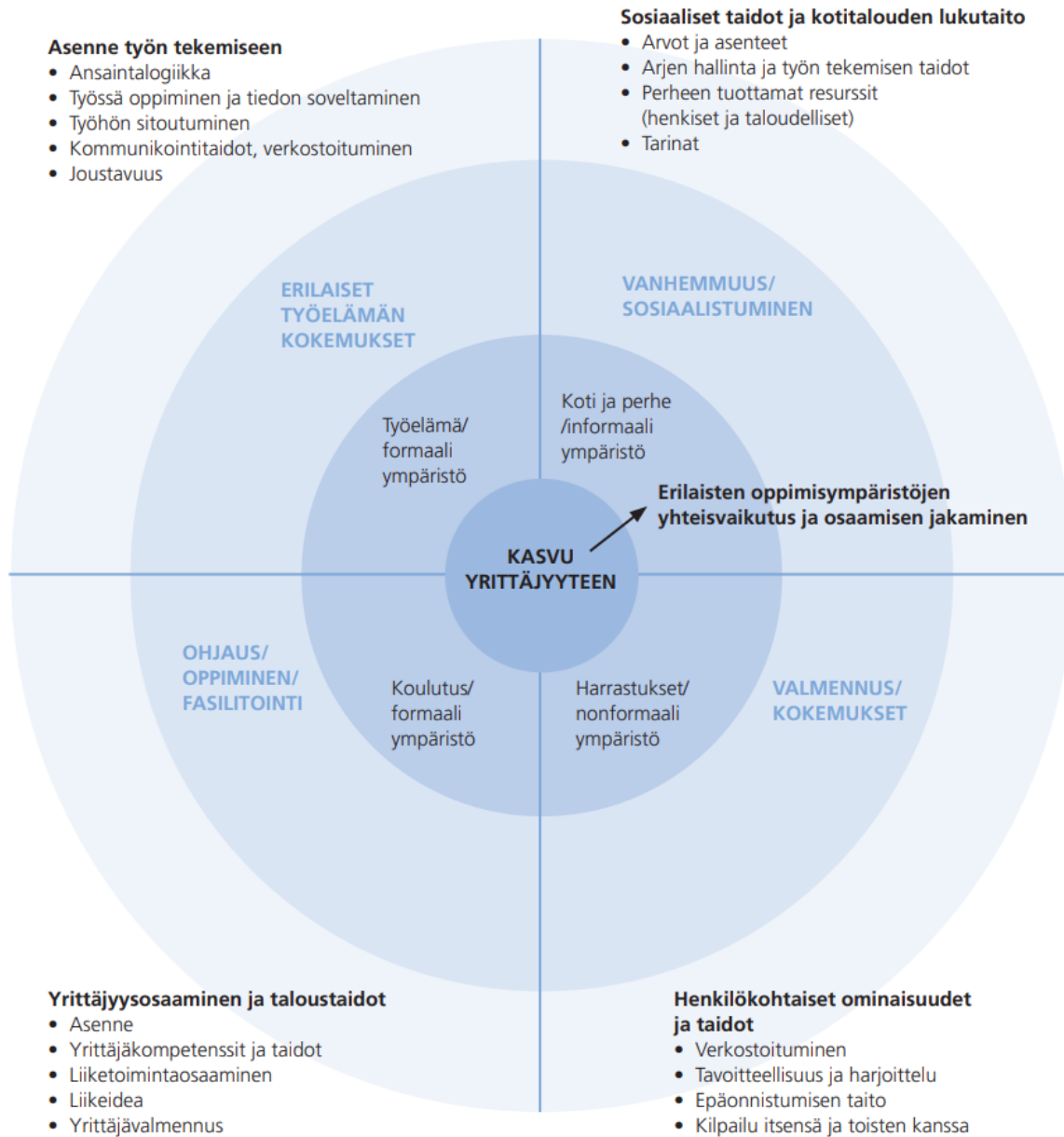
Kuva 2. Yrittäjyyden uudet suuntautumisopinnot (Haaga-Helia 2022b)

Yrittäjyyskasvatuksessa korkeakoulujen tehtävä on opiskelijan yrittäjämäisen asenteen vahvistaminen, innovaatioiden syntyminen, korkeakoulutuksessa saadun osaamisen ja innovaatioiden pohjalta lähtevän yritystoiminnan tukeminen sekä kasvuyrittäjyyden eteenpäin vieminen. Yrittäjyyttä opitaan tekemällä sekä reflektoiden tietoperustaa. Yrittäjyyskasvatus pohjautuu usein liiketoimintasuunnitelmien sekä uusien yritysten tekemiseen, vaikka olisi tärkeää huomioida myös opiskelijoiden yksilölliset valinnat sekä tutustuttaa erilaisiin vaihtoehtoihin. Kuvassa 3 näemme oppimisympäristöjä, joissa opiskelijat oppivat yrittäjyyteen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen. Oppimisympäristöinä ovat työelämä, koti ja perhe, harrastukset sekä koulutus. Näistä ympäristöistä saadut kokemukset, taidot ja osaaminen edesauttavat yrittäjämäisen toimintavan sisäistämiseen. Yrittäjyyteen kasvamisen prosessiin vaikuttavat myös kokemukset, vanhemmuus, valmentaminen ja ohjaus. (Römer-Paakkanen & Jokinen 2019, 91–93.) Oppimisympäristöjen vaikutus näkyi myös opiskelijoiden yksilötehtävissä, jossa he pohtivat yrittäjyyttä. Avaamme havaintojamme tarkemmin johtopäätöksissä.

Opinnot ovat opiskelijälähtöisiä ja oppimistavoitteet on suunniteltu osaamisperustaisesti. Opettajat toimivat opinnoissa ”valmentajina” ja opetus toteutetaan ohjauksellisesti. Tavoitteena Haaga-Helium Liiketalouden yrittäjyysopinnoissa on ollut, että opiskelijat sisäistävät erilaisia tapoja lähestyä yrittäjyys opintoja sekä yrittäjyyttä. Opinnot voivat muuttaa opiskelijan käsitystä yrittäjyydestä ja antaa sysäyksen harkitsemaan yrittäjyyttä työllistymisen vaihtoehtona sekä tuoda realistista kuvaa yrittäjyydestä. Opiskelijoille annetaan tukea oman yrittäjyyden ja idean kehittämiseen, kun se on opiskelijalle ajankohtaista. Tavoitteena on monipuolinen yrittäjyys- ja liiketoimintaosaaminen. Opinnoissa sovelletaan erilaisia pedagogisia ratkaisuja, kuten yrittäjämäinen oppiminen, tutkiva oppiminen, ennakoitimenetelmät, mahdollisuusoppiminen, projektioppiminen, yhteisöllinen oppiminen, draama- ja hämmennyspedagogiikka, kokonaisvaltainen ohjaus ja mentorointi sekä innostuksen ja riskinoton pedagogiikka. (Römer-Paakkanen & Jokinen 2019, 97–102.)

Haaga-Helium yrittäjyysopintoja on kehitetty jo vuosien ajan. EntreComp-viitekehyksen soveltaminen opinnoissa on vielä kehityksen alla. Sisältöjä ja tavoitteita kehitetään yhdessä opiskelijoiden ja jo valmistuneiden yrittäjinä toimivien opiskelijoiden kanssa. (Römer-Paakkanen & Jokinen 2019, 104.)

YHTEISKUNTA JA GLOBAALI YMPÄRISTÖ

Kuva 3. Yrittäjyyteen kasvaminen erilaisten oppimisympäristöjen yhteisvaikutuksena (Römer-Paakanen & Jokinen 2019, 93)

3 Yrittäjän osaamisvaatimukset

3.1 Yrittäjyystaidot ja osaaminen

Yrittäjyystaidot voivat koostua kunkin yksilöllisistä taidoista, osaamisesta ja pätevyydestä. Ei ole tiettyjä raameja tai osaamisyhdistelmää, jotta voisi toimia yrittäjänä vaan yrittäjämäisiä ominaisuusyhdistelmiä voi olla monenlaisia. Nykyään myös palkkatyössä odotetaan työntekijöiltä yrittäjämäisiä piirteitä, kuten itseohjautuvuutta, vastuullisuutta ja luovuutta, joten myös palkkatyössä työskentelevien on jatkuvasti pystyttävä päivittämään osaamistaan. (Römer-Paakkanen & Suonpää 2017, 11.)

Tulevaisuudessa yrittäjyystaitoja ja yrittäjämäistä asennetta tarvitaan yhä enemmän. Maailman talousfoorumi on määritellyt 16 keskeisintä osaamisaluetta elinikäiselle koulutukselle 2000-luvulla. Näitä ovat yleinen lukutaito, laskutaito, luonnontieteellinen lukutaito, ICT-lukutaito, talouslukutaito sekä kulttuuri- ja kansalaislukutaito, kriittinen ajattelu ja ongelmanratkaisutaito, luovuus, viestintätaito ja yhteistyötaidot. Näiden lisäksi on lueteltu luonneominaisuuksia, kuten uteliaisuus, aloitteellisuus, sinnikkyys, sopeutumiskyky, johtajuus ja sosiaalinen ja kulttuurinen tietoisuus. Maailman talousfoorumin mukaan jokainen taito on yhtä tärkeä ja jokaista osa-aluetta tulisi kehittää. (Römer-Paakkanen & Suonpää 2017, 12–13).

Man, Lau ja Chan ovat määritelleet kuusi tärkeintä yrittäjyyden osaamisaluetta tai pätevyyttä: mahdollisuuksiin liittyvä osaaminen, ihmissuhdeosaaminen, käsitteellinen osaaminen, organisointiosaaminen, strategiset taidot ja sitoutuneisuus. Nämä kaikki osaamisalueet linkittyvät yrittäjän taitoihin toteuttaa kolmea pääasiallista yrittäjän tehtävää, eli kilpailun muodostaminen, tavoitteiden asettaminen ja toimeenpano, sekä organisaation kyvykkyyden luominen. Jokainen osaamisalue tukee toisiaan yrittäjätehtävissä suoriutumisessa. (Römer-Paakkanen & Suonpää 2017, 12–14).

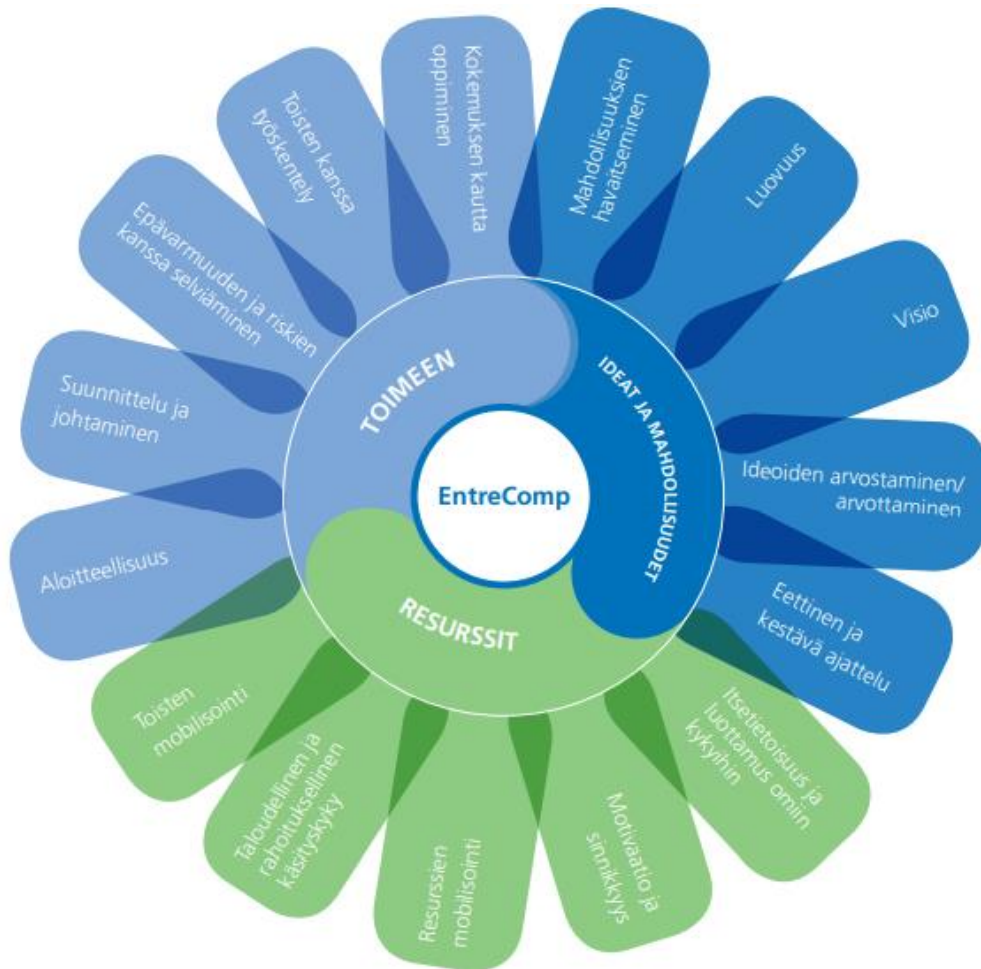
Yrittäjän osaamisessa tärkeää roolia näyttelee myös hiljainen tieto, jota kertyy meille elämän varrella kokemusten, sekä erehdyksien ja yritysten kautta. Ruohotie jakaa hiljaisen tiedon kahteen ulottuvuuteen: kognitiiviseen ja tekniseen. Kognitiivinen eli tiedollinen ulottuvuus muodostuu perinteistä, tutuista ja yhteisesti hyväksytyistä havaitsemisen tavoista, sekä uskomuksista ja mielikuvista. Tekninen ulottuvuus sen sijaan sisältää tilannekohtaiset taidot ja tietämyksen. Kertynyttä hiljaista sisäistettyä tietoa ja omakohtaisia kokemuksia voi olla vaikeaa sanallistaa täysin. Elämän myötä kertynyttä kokemusta ja opittuja asioita voi kuitenkin hyödyntää asioiden läpiviennissä sekä ongelmatilanteissa. (Westerholm 2007, 68-69).

3.2 EntreComp-viitekehys

EntreComp eli European Entrepreneurship Competence Framework on Euroopan komission vuonna 2016 lanseeraamaa viitekehys, jonka avulla voidaan ymmärtää paremmin yrittäjyysosaamisen kehittymistä. EntreComp avaa mitä yrittäjämäisellä ajattelutavalla tarkoitetaan ja mitä tietoja, taitoja ja asenteita tarvitaan yrittäjänä toimimiseen, jotta voidaan yrityksen avulla luoda muille taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista arvoa. EntreCompia voidaan käyttää yrittäjä taitojen arvioinnissa ja tunnistamisessa eri sektoreilla. Viitekehys toimii esimerkiksi kouluttajien, työnantajien, ammatillisten tahojen ja poliittisten päättäjien yhteistyön ja kehitystyön tukena. EntreComp toimii hyvänä lähtökohtana yrittäjyysosaamisen tunnistamiselle, mutta sitä voi ajan myötä räätälöidä vastaamaan tiettyjen kohderyhmien tarpeita. (Euroopan unionin julkaisutoimisto s.a.)

EntreComp on jaettu kolmeen pääosaamisalueeseen, joista kukin on jaettu 5 erityisosaamiseen. Nämä yhdessä muodostavat 15 yrittäjälle tärkeää taitoa (Kuva 4). Osaamisalueiden ja niihin kuuluvien taitojen avulla voidaan tunnistaa millaisia yrittäjyystaitoja ja asenteita henkilöltä löytyy. Tunnistettuja ominaisuuksia voidaan siten hyödyntää yrittäjyysoppimisen tukemiseen. Kuvassa 4 on havainnollistettu paremmin, kuinka pääosaamisalueet ja taidot on jaettu eri osiin. Kaikki osaamisalueet ovat tasavertaisia keskenään, eikä mikään osaamisalue ole hierarkiassa ylempänä tai tärkeämpi. EntreCompin kolme pääosaamisaluetta ovat: ideat ja mahdollisuudet, resurssit sekä toimet. Ideat ja mahdollisuudet -osaamisalue sisältää 5 erityisosaamista, jotka ovat: mahdollisuuksien havaitseminen, luovuus, visio, ideoiden arvostaminen/arvottaminen ja eettinen ja kestävä ajattelu. Resurssit-osaamisalue sisältää: itsetietoisuus ja luottamus omiin kykyihin, motivaatio ja sinnikkyys, resurssien mobilisointi, taloudellinen ja rahoituksellinen käsityskyky ja toisten mobilisointi. Toimet-osaamisalue sisältää: aloitteellisuus, suunnittelu ja johtaminen, epävarmuus ja riskien kanssa selviäminen, toisten kanssa työskentely ja kokemuksen kautta oppiminen. Osaamisalueet kietoutuvat vahvasti toisiinsa ja luovat yhdessä yrittäjyysosaamisen kokonaisuuden. (Euroopan unionin julkaisutoimisto 2018.)

EntreComp viitekehys ei luo tiettyä lineaarista etenemismallia, jota jokaisen pitäisi noudattaa ryhtyäkseen yrittäjäksi, vaan se tarjoaa erilaisiin tarpeisiin mukautettavan työkalun. EntreComp on jaettu neljään pätevyystasoon, joiden avulla lukija voi tarkastella oppimistuloksiaan. Pätevyystasot ovat: aloittelija, keskitaso, edistynyt ja asiantuntija. Näistä jokainen taso on jaettu vielä kahteen alatasoon. Aloittelijatasolla yrittäjäarvoa luodaan ulkopuolisella tuella. Keskitasolla yrittäjäarvoa luodaan lisääntyvän autonomian myötä. Edistyneellä tasolla kehitetään vastuuta ideoiden muuntamisesta teoiksi. Asiantuntijatasolla luodulla arvolla on huomattava vaikutus referenssialueellaan. Vaikka EntreComp-viitekehys on jaettu pätevyystasoihin, se ei tarkoita, että kaikkien tarvitsee saavuttaa korkein taso kaikissa osaamisalueissa. (Euroopan komissio 2020.)

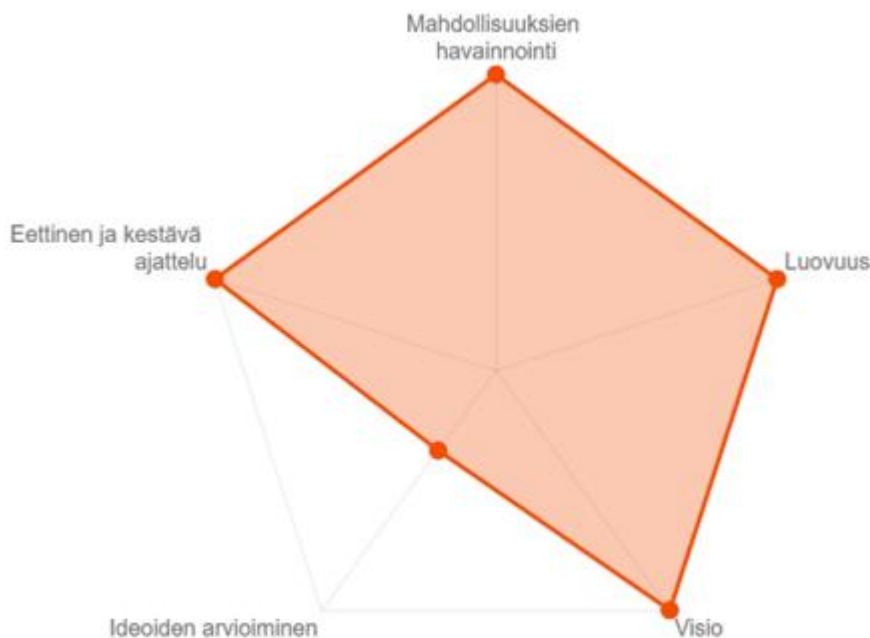
Kuva 4. (Römer-Paakkanen & Jokinen 2019, 97)

3.3 Yoop-työkalu

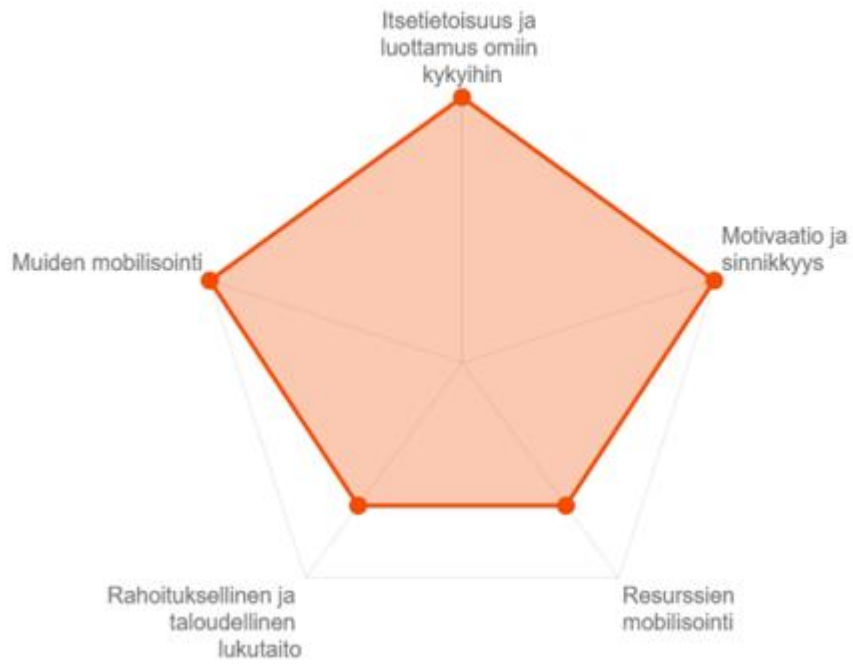
Yoop-työkalu on kehitetty 2018–2020 korkeakoulujen ja yliopistojen yhteisessä HOTIT-OPIT kehittämishankkeessa, jonka tarkoituksena on edistää korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyyttä. Hankkeeseen osallistui yhdeksän korkeakoulua: Turun yliopisto, Åbo Akademi, Turun ammattikorkeakoulu, Aalto-yliopisto, Haaga-Helia, LAB-ammattikorkeakoulu, LUT-yliopisto, Oulun yliopisto ja Oulun ammattikorkeakoulu. Opetus ja kulttuuriministeriön rahoittama hanke on kehitetty ennen kaikkea korkeakouluopiskelijoiden ja opettajien avuksi tunnistamaan yrittäjyyteen liittyvää osaamista ja hyödyntämään tätä osana opintoja. (Yoop s.a. b.)

EntreComp-viitekehikseen pohjautuvan Yoop-työkalun avulla opiskelija voi kartoittaa omaa yrittäjyysosaamistaan ja se tarjoaa opiskelijoille myös tietoa, kuinka jo hankittua osaamista voi hyödyntää ja hyväksi lukea osaksi tutkintoa. Yoop kannustaa opiskelijoita yrittäjämäiseen toimintaan ja

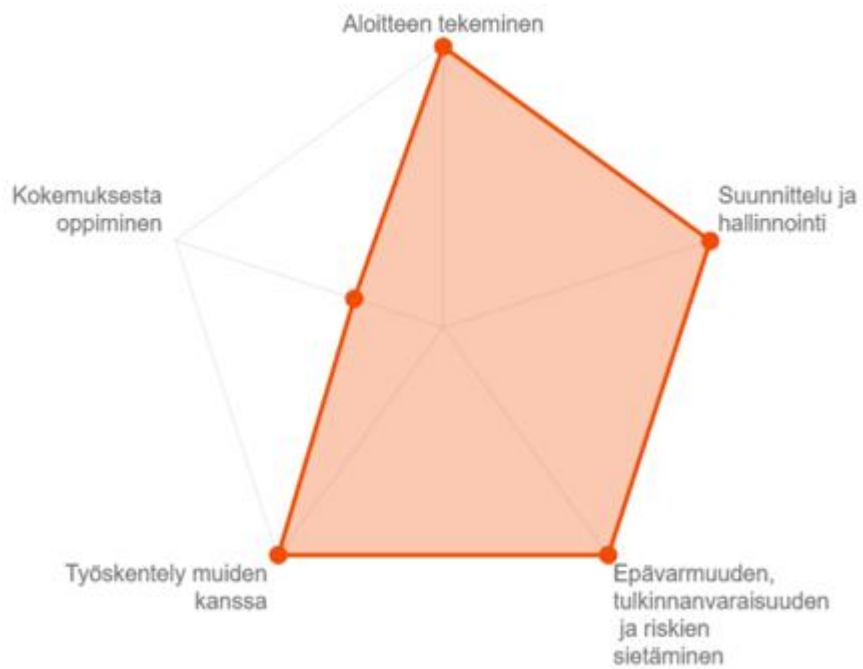
osaamisen hankkimiseen korkeakoulun ulkopuolella, muun muassa opiskelijajärjestöjen ja harrastustoiminnan kautta. Yoop-työkalua voi käyttää osaamisen tunnustamisen tukena ja se on tarkoitettu kaikille yrittäjyysopintoja tarjoaville korkeakouluille. Se sisältää myös opettajille oman osion, jossa annetaan esimerkkejä hyvistä käytänteistä. (Yoop s.a. b.) Työkalussa opiskelija valitsee esitetyistä väittämistä ne, jotka kokevat sopivan parhaiten omaan osaamiseen. Lisäksi opiskelija voi kirjoittaa avoimesti esimerkkejä tai perustella valintaansa. Työkalu on jaettuna kolmeen kategori-
aan; ideat ja mahdollisuudet, resurssit sekä käytännön toiminta. Kategoriassa ideat ja mahdollisuu-
det, opiskelija arvioi osaamistaan mahdollisuuksien havainnoimisessa, luovuudessa, visiossa, ide-
oiden arvioimisessa sekä eettisessä ja kestävässä ajattelussa. Resurssit-kohdassa opiskelija pohtii
itsetietoisuutta ja luottamista omiin kykyihin, motivaatiota ja sinnikkyyttä, resurssien mobilisointia,
muiden mobilisointia sekä rahoituksellista ja taloudellista lukutaitoa. Viimeisessä osuudessa eli
kohdassa käytännön toiminta, opiskelija pohtii kykyjään aloitteen tekemisessä, suunnittelussa ja
hallinnoinnissa, epävarmuuden, tulkinnanvaraisuuden ja riskien sietämisessä, työskentelyssä mui-
den kanssa sekä kokemuksesta oppimisessa. (Yoop s.a. c.) Työkalun käytön jälkeen opiskelija
saa siitä itselleen yhteenvedon alla olevien kuvien 5, 6 ja 7 mukaisesti. Liitteessä 2 näkyy esimerk-
kitestitulos, jossa näkyy koontina myös opiskelijan testiin kirjaamat pohdinnat.

Kuva 5. Yoop-työkalu ideat ja mahdollisuudet -osio

Kuva 6. Yoop-työkalu resurssit-osio

Kuva 7. Yoop-työkalu käytännön toiminta -osio

4 Yrittäjäksi ryhtyminen

Vuonna 2020 Suomessa oli 368 622 yritystä. Näistä suurin osa koostuu maa-, metsä- ja kalataloudesta. Suurin osa yrityksistä on mikroyrityksiä eli ne työllistävät alle 10 henkilöä. Suuryrityksiä eli yli 250 henkilöä työllistäviä yrityksiä on Suomessa hyvin vähän. (Tilastokeskus 2021.) Yritykset luovat uutta toimintaa ja sitä myötä uusia työpaikkoja. Tulevina vuosina nuoria yrittäjiä tarvitaan lisää, sillä kolmasosa yrityksistä kokee sukupolvenvaihdoksen. Näin ollen yrityksiä syntyisi vähemmän lisää mitä entisiä poistuu. Yrityksen perustamiseen voi saada apua monelta eri taholta. Yrittäjälle tärkeää on hyvä liikeidea sekä yrittäjämäinen asenne ja usko omaan ideaan. (Yrittäjän päivä s.a.)

4.1 Yrittäjäksi ryhtymisen tavat

Yrittäjäksi ryhtymiseen on monta vaihtoehtoa. Yksi keksii oman liikeidean ja perustaa oman yrityksen, toinen jatkaa suvun yritystoimintaa, kolmas haluaa valmiin liikeidean ja konseptin, jota noudattaa. Tapoja yrittää on monenlaisia ja uusia yrityksiä syntyy jatkuvasti. (Yrittäjät s.a. a.)

Uuden yrityksen perustamisprosessiin vaikuttaa neljä eri ulottuvuutta. Nämä ovat yrityksen perustamisessa mukana olevat henkilöt, toimet, joita aletaan tekemään uuden yrityksen perustamisprosessissa, organisaatorakenne ja strategia sekä toimintaympäristö. (Haaga-Helia 2018.) Uutta yritystä perustaessa on liiketoimintasuunnitelman teko tärkeässä roolissa. Liiketoimintasuunnitelmaa käytetään markkinoinnin, viestinnän ja sitouttamisen välineenä. Liiketoimintasuunnitelman tekoon on olemassa valmiita malleja, joita voi käyttää. Yleisimmät Suomessa käytetyt mallit ovat Finnveran Business Plan -malliin pohjautuvia. Pääpiirteittäin sen sisältö koostuu henkilöstöstä ja osaamisesta, tuotteista ja palveluista, toimintaympäristö analyysistä, visiosta, päämäärästä ja strategiasta valinnasta, toimintasuunnitelmasta, rahoituksesta ja taloudesta sekä riskienhallinnasta. Liiketoiminnan suunnittelu prosessiin kuuluu ideointi, jossa ideaa kehitetään liikeideaksi. Ideoinnin prosessissa ideaa etsitään, keksitään se sekä testataan ja kehitetään sitä. Uutta yritystä perustettaessa tulee ottaa huomioon luvat, lait, tarvittavat ilmoitukset, kumppanit, yritysmuoto, sopimukset sekä rahoitus. (Haaga-Helia 2021.)

Yrittäjyys on hyvin monimuotoista ja sitä on mahdollista harjoittaa monella tapaa. Yrittäjäksi ryhtymisen yhtenä keinona on myös ostaa valmis yritys. Yrityskaupoissa ostaja saa valmiina yrityksen konseptin, asiakkaat, verkoston ja brändin. Yritystä ostaessa on hyvä ottaa huomioon oma tausta, osaaminen sekä kokemus, jotta voidaan minimoida yrittämisen riskit. Toimialaan, itse yritykseen ja yrityksen tulevaisuuden näkymiin on tärkeää perehtyä, jotta kaikki olennaiset seikat ovat selvillä ennen ostopäätöstä. Ostaja voi teettää ulkopuolisella asiantuntijalla muun muassa due diligence-selvityksen yrityksestä, josta selviää yrityksen todellinen tila ja riskit. Myös rahoitus asiat on hyvä selvittää ajoissa ennen tarjouksen tekemistä. Yrityskaupat voi rahoittaa omalla rahalla, sijoittajien

avulla tai lainaa voi saada rahoituslaitoksista, kuten pankista, vakuutusyhtiöistä tai pääomasijoitusyhtiöstä. Yrityskaupat voidaan tehdä myös osissa, jolloin ostaja ja myyjä sopivat tarkan aikataulun maksun lyhentämiseksi. (Suomi.fi 2021a.)

Yrittäjäksi ryhtymisen keinona voi olla myös sukupolvenvaihdos. Sukupolvenvaihdos on pitkä prosessi, jonka suunnittelu on hyvä aloittaa jo vuosia etukäteen. Sukupolvenvaihtoa suunniteltaessa valitaan asiantuntijoiden avulla sopiva menetelmä toteuttaa vaihdos ja tehdään tarkka suunnitelma, jossa otetaan huomioon molempien osapuolten toiveet, vastuut sekä vaihdon yksityiskohdat. Jatkaaja on myös syytä perehdyttää uuteen tehtävään hyvissä ajoin, jotta hän pärjää itsenäisesti vaihdoksen myötä. Erilaisia tapoja toteuttaa vaihdos on yrityksen myynti, jossa yritys myydään kokonaan tai osittain vastapuolelle, lahjoitus tai lahjaluonteinen kauppa, jolloin vastapuoli maksaa yrityksestä todellista arvoa alhaisemman hinnan. Sukupuolenvaihdoksen haasteena on usein osapuolten omistajuuden vaihtumisen herättämät tunteet. Aiemmalle yrittäjälle voi olla vaikeaa luopua yrityksestään ja työntekijöillä ja asiakkailta voi viedä aikaa sopeutua jatkaajaan ja hänen uusiin toimintatapoihinsa. Osapuolten välille voi syntyä näkemuseroja, jotka pitkittävät ja vaikeuttavat vaihdosta. Vaihdoksessa on hyvä ottaa myös huomioon verotukseen ja rahoitukseen liittyvät asiat, kuten myös muut liiketoimintaan ja sen jatkumiseen liittyvät asiat. (Suomi.fi 2021b.)

Yrittää voi täysipäiväisesti, osa-aikaisesti sekä sivutoimisesti. Jos kynnys yrittäjäksi ryhtymiseen tuntuu korkealta, on sivutoiminen yrittäjyys hyvä vaihtoehto. Sivutoimisessa yrittäjyydessä yrittäjä harjoittaa palkkatyön tai opiskelun ohella yritystoimintaa. Yritystoimintaa voidaan harjoittaa myös ainoastaan kesä tai talvisesonkina yritystoiminnan luonteesta riippuen. Sivutoiminen yrittäjyys on hyvä mahdollisuus kokeilla yrittäjyyttä ja omaa yritysidea, sekä pienentää kynnystä ryhtyä täysipäiväiseksi yrittäjäksi. (Yrityksen perustaminen.net s.a. a.)

Yrittäjyyden ilmenemismuotoja on monenlaisia. Vaihtoehtona on esimerkiksi ketju- eli franchising-yrittäjyys. Tämä sopii henkilölle, jolla ei ole omaa yritysidea tai, joka ei jostain syystä halua aloittaa täysin omaa yritystoimintaa. Franchising-yrittäjä saa valmiin yritysidea ja toimii ketjun alla hoitaen joko yhtä tai useampaa ketjun alla toimivaa liikettä. Franchising-yrittäjyys on yleistä etenkin ravintola toimialalla, joista Suomessa suurimpia toimijoita ovat Hesburger, R-kioski ja Kotipizza. Franchising-yrittäjyyden hyviä puolia on se, että yrittäjä saa valmiin yritysidea, toimintamallit ja tukea emoyritykseltä. Huonoja puolia on, että yrittäjän on noudatettava franchising yrityksen toimintamalleja ja tämän vuoksi vapaus päättää itse asioista luonnollisesti vähenee. Osa tuotosta menee myös franchising-maksuina emoyritykselle. (Yrittäjät s.a. b.)

Franchising-yrittäjyys hyödyntää molempia osapuolia. Franchising-ottaja saa valmiin liikeidea ja pääsee toimimaan yrittäjänä, kun taas franchising-antaja pääsee kasvattamaan omaa yritystään. Franchising-ottaja sitoutuu noudattamaan franchising-antajan kehittämää konseptia, johon kuuluu

yhtenäinen tuote- ja palveluvalikoima sekä toimintatavat ketjun liikkeiden välillä. Yrittäjä maksaa franchising-antajalle franchising-maksuja ja saa vastineeksi emoyritykseltä konseptin käyttöoikeuden, koulutusta, ohjausta ja tukitoimia, sekä yhteistyöetuja. (Yrittäjät s.a. b.)

Nykypäivänä puhutaan myös kevytyrittäjyydestä, mutta se ei ole virallinen yritysmuoto vaan laskutuspalveluiden keksimä markkinointitermi. (Haaga-Helia 2022c.) Kevytyrittäjyys on usein helppo, halpa ja nimensä mukaisesti kevyt tapa aloittaa yrittäjämäinen toiminta. Kevytyrittäjyydessä myydään omaa osaamistaan ja laskutetaan asiakkaita tarjoamastaan palveluista. Kevytyrittäjällä ei ole aina omaa yritystä tai y-tunnusta, vaan tällöin laskuttaminen hoidetaan toisen yrityksen kautta ja käytetään kyseisen yrityksen y-tunnusta. Kevytyrittäjän laskutuksen, kirjanpidon ja palkan maksun hoitaa laskutuspalveluyritys, joka myös sovittaessa hoitaa muita lakisääteisiä velvoitteita. Kevytyrittäjä kohdellaan lain silmissä kuin yrittäjiä, eli kevytyrittäjyys vaikuttaa työttömyysturvaan ja kevytyrittäjät maksavat yrittäjäeläkettä itselleen, niin kuin muutkin yrittäjät. Kevytyrittäjälle voidaan myös myöntää starttirahaa, niin kuin päätoimiselle yrittäjälle, mutta tämä vaatii y-tunnusta. Kevytyrittäjyys on yleistä etenkin kulttuurialalla. (Yrittäjät s.a. c.)

Start-up yritykset ovat tuoreeltaan perustettuja kasvuyrityksiä, jotka tavoittelevat kansainvälistä kasvua nopeasti. Startupit ovat usein pk-yrityksiä eli alle 250 työntekijän yrityksiä, joissa liikevaihto ei ylitä yli 50 miljoonaa euroa. (Business Finland). Ero startupien ja kasvuyrityksen välillä on, että startupit ovat vielä kohtuullisen tuoreita yrityksiä, joiden toimintatavat ja ansaintamalli eivät ole vielä vakiintuneet ja voivat vielä muuttua. Kasvuyrityksessä kaikki on jo vakiintunutta ja yritys tavoittelee kasvua ja uusia markkina-alueita. Kasvuyrityksen kasvun haasteena on rahoitus ja se mikä rahoitusvaihtoehto sopii juuri kyseiselle yritykselle. Rahoitusvaihtoehtoja on muun muassa oma pääoma, vieras pääoma, julkinen rahoitus tai pankin myöntämä kasvulaina. (Kasvu-Open 2021.)

Kasvuyrityksillä on tärkeä rooli kansantalouden kannalta, sillä ne luovat uusia työpaikkoja. Suomessa kasvuyrityksiä on eniten suurissa kasvukeskuksissa kuten Varsinais-Suomessa, Pirkanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla, sekä Uudellamaalla, jossa sijaitsee jopa 42 prosenttia Suomen kasvuyrityksistä. Maakunnissa kasvuyrityksiä on taas hyvin vähän kuten Keski-Pohjanmaalla neljä ja Etelä-Savossa 15 yritystä vuonna 2019. (Stat.fi 2021).

4.2 Yritysmuodot

Tärkeä askel yrityksen perustamisessa on juridisen yhtiömuodon valitseminen. Päätöstä tehdessä on tärkeää ottaa huomioon mikä yritysmuoto sopii juuri omiin tarpeisiin ja elinkeinotoiminnan luonteeseen, sillä yritysmuodot eroavat toisistaan paljon. Jokaisella yritysmuodolla on omat edut ja hyödyt ja valintaa tehdessä tulisi huomioida muun muassa verotukselliset asiat. (Yrittäjät s.a. d.) Juridisesti katsottuna Suomessa erilaisia yritysmuotoja ovat yksityinen elinkeinonharjoittaja kuten

toiminimi, henkilöyhtiöt kuten avoinyhtiö ja kommandiittiyhtiö, osakeyhtiöt ja osuuskunta (Haaga-Helia 2017).

Yksityinen elinkeinonharjoittaja tarkoittaa elinkeinon harjoittamista yksityishenkilönä. Käytännössä puhutaan usein toiminimestä. Yksityinen elinkeinonharjoittaja ei ole itsenäinen oikeushenkilö. Sopimukset tehdään yrittäjän nimissä, vaikka hänellä olisikin käytössä y-tunnus. (Haaga-Helia 2017.) Tämä tarkoittaa sitä, että yksityinen elinkeinonharjoittaja vastaa kaikista sopimuksista sekä liiketoiminnan omaisuudella ja henkilökohtaisella omaisuudella. Jos yrittäjä joutuu tilanteeseen, jossa velkoja peritään ulosoton kautta, ne voidaan periä myös yrittäjän henkilökohtaisesta omaisuudesta. Tämän vuoksi yksityisellä elinkeinonharjoittajalla liiketoiminnan riskit ovat myös henkilökohtaisia riskejä. Yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi voi ryhtyä täyttämällä perustamisilmoituksen. Perustaminen on nopeaa ja edullista. Kirjanpidon voi hoitaa halutessaan itse tai hankkia kirjanpitäjän. Yhdenkertainen kirjanpito riittää yksityiselle elinkeinonharjoittajalle. Suurin osa yksityisistä elinkeinonharjoittajista toimivat yksinyrittäjinä, vaikka on mahdollista myös palkata työntekijöitä. Tämä yritysmuoto sopii parhaiten sellaiselle yrittäjälle, jonka toiminta on pienimuotoista, perustamisen kustannukset ovat alhaiset ja jonka liiketoimintaan ei sitoudu isoja määriä rahaa. Toiminimellä tehty voitto on yrittäjältä verotettavaa tuloa ja tällöin veroprosentti nousee korkeaksi, jos tulot ovat suuret. Tällöin osakeyhtiön perustaminen voi olla järkevämpi vaihtoehto. Esimerkkinä yleisistä ammattinimikkeistä, jotka toimivat yksityisinä elinkeinonharjoittajina ovat parturi-kampaamo-, sekä siivousalan työntekijät. (Yrityksen perustaminen.net s.a. b)

Henkilöyhtiöitä ovat avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö. Perustamiseen tarvitaan vähintään kaksi yhtiömiestä, jotka tekevät yhtiösopimuksen. Yhtiösopimuksessa kuuluu olla yhtiön toiminimi, kotipaikka, toimiala ja yhtiömiehet. Yhtiö rekisteröidään patentti- ja rekisterihallitukseen. (Haaga-Helia 2017.) Avoimessa yhtiössä yhtiön toiminnasta vastaa yhteisvastuullisesti kaikki osakkaat. Yhtiömiehillä on henkilökohtainen vastuu myös yhtiön veloista ja vastuista. Se vaatii luottamusta yhtiömiesten kesken. Suomessa avoimet yhtiöt ovat harvinaisempia, mutta toimintamuotona sopii hyvin esimerkiksi perheyrittäjille, joiden välinen luotto on keskenään vahvaa. Osakkaina voivat olla luonnolliset henkilöt sekä juridiset henkilöt kuten yhtiöt. Perustamissopimuksen allekirjoittamisen jälkeen yhtiö tulee ilmoittaa kolmen kuukauden kuluessa rekisteröitäväksi. Jos ilmoitus myöhästyy tai sitä ei tehdä niin yhtiötä ei synny. Yhtiön pääoma koostuu osakkaiden yhtiöön tekemistä sijoituksista. Osakkaiden tekemät sijoitukset eivät tarvitse olla samansuuruisia. On mahdollista sijoittaa yhtiöön rahaa, materiaa tai ainoastaan työpanoksen. Yhtiökumppanit saavat vapaasti käyttää pääomaan. Avoimen yhtiön yhtiömiehillä on vapaus hoitaa yhtiön asioita ilman toisen yhtiömiehen lupaa. Yhtiömiehet voivat nostaa itselleen palkkaa yhtiöstä ja voivat sopia palkan suuruudesta sekä työpanoksesta yhtiösopimuksessa. Verotuksessa avoimen yhtiön tulos jaetaan yhtiömiesten

tuloina heidän osuuksien mukaan, jotka yhtiömiehillä on yhtiön tuloon. Tuloista osa verotetaan pääomatuloina ja osa ansiotuloina. (Yrittäjät s.a. e.)

Kommandiittiyhtiössä on paljon samaa, kuin avoimessa yhtiössä. Kommandiittiyhtiön perustaa vähintään yksi vastuussa oleva yhtiömies sekä yksi äänetön yhtiömies. Yhtiömiehiä voi olla myös useampia. Yhtiömiehenä voi olla sekä luonnollisia henkilöitä, että oikeushenkilöitä kuten yrityksiä. Yhtiön vastuussa oleva yhtiömies vastaa yhtiön veloista omaisuudellaan ja äänetön yhtiömies sijoittamallaan osuudella. Kommandiittiyhtiö on myös avoimenyhtiön tapaan sopiva vaihtoehto perhey yrityksille. Kommandiittiyhtiö tulee rekisteröidä perustamissopimuksen allekirjoittamisen jälkeen kolmen kuukauden kuluttua. Yhtiösopimuksesta tulee tulla ilmi ketkä ovat vastuussa olevia yhtiömiehiä ja ketkä äänettäviä yhtiömiehiä. Sopimuksesta käy myös ilmi yhtiömiesten yhtiöön sijoittama panos. Vastuussa oleva yhtiömies voi sijoittaa yhtiöön rahaa, tavaraa tai työpanoksensa. Äänetön yhtiömies sijoittaa rahanarvoista omaisuutta ja toimii siten yhtiössä kuten ulkopuolinen sijoittaja, joka saa sijoittamalleen panokselle tuottoa. Äänetön yhtiömies ei toimi yhtiössä eikä hänellä ole päätösvaltaa, ellei siitä ole erikseen sovittu. Vastuunalainen yhtiömies on valtuutettu tekemään yksin yhtiötä koskevat päätökset. Kommandiittiyhtiön verotus hoidetaan jakamalla yhtiön tulos yhtiömiesten kesken verotettavaksi. Yleensä äänettömät yhtiömiehet suorittavat tiettyä korkoa vastaavan osuuden maksamastaan panoksesta ja loppu osa on jaettuna vastuussa oleville yhtiömiehille. (Yrittäjät s.a. f.)

Osakeyhtiö on sopiva yritysmuoto monenlaiseen yritystoimintaan. Varsinkin, jos tavoitteena on yritystoiminnan kasvatus ja siihen liittyy investointeja sekä riskejä. Suomessa osakeyhtiö on yleisin yritysmuoto. Osakeyhtiö katsotaan itsenäiseksi oikeushenkilöksi, jolloin se vastaa omista veloista sekä velvoitteista. Osakkeenomistajat vastaavat vain yhtiöön sijoittamallaan pääomalla. Perustamiseen riittää joko yksi tai useampi ihminen tai oikeushenkilö. Osakeyhtiötä yksin perustaessa tulee olla kuitenkin nimettynä hallituksen varajäsen. Osakeyhtiön perustamiseen ei vaadita alkupääomaa. Perustamisen voi tehdä joko verkossa tai paperisella lomakkeella. Perustamissopimus on osakkeenomistajien välinen sopimus, josta tulee ilmetä kaikkien osakkaiden merkitsemä osakemäärä. Perustamissopimukseen tulee liittää yhtiöjärjestys, jossa on määriteltynä yhtiön toiminnalle keskeiset ominaisuudet. Yhtiöjärjestys on osakeyhtiön korkein päätöksenteko menettely. Yhtiölle on nimettynä hallitus, joka koostuu vähintään yhdestä jäsenestä sekä yhdestä varajäsenestä. Omistajien kesken voi tehdä vielä vapaamuotoisesti osakassopimuksen, josta käy ilmi osakkaiden oikeudet sekä vastuut ja velvollisuudet. (Yrittäjät s.a. g.) Osakeyhtiö voi olla joko julkinen (Oyj) tai yksityinen (Oy). Julkisen osakeyhtiön osakkeita voi ostaa kuka tahansa, mutta yksityisen osakeyhtiön osakkeista ei käydä kauppaa julkisesti. (Yritä 2022.)

Pääoma koostuu osakkaiden yhtiöön sijoittamista sijoituksista, ja he omistavat siten yhtiön osakkeita. Kaikilla osakkeenomistajilla on omistusosuuden siirto-oikeus ilman muiden osakkaiden suostumusta. Oman osuutensa voi myydä tai lahjoittaa toiselle. Osakeyhtiön kirjanpito on työläämpää, kuin esimerkiksi toiminimen, sillä vaaditaan kahdenkertaista kirjanpitoa. Osakeyhtiön verot maksetaan yleensä tilikauden aikana ennakkoverona. Yhtiön tilikauden tai edellisen tilikauden tuloksesta tehdään arvio, johon ennakkoveron määrä perustuu. Osakeyhtiön tuloksesta maksetaan yhteisöveroa ja osakeyhtiö on itsenäinen verovelvollinen. Jos osakkeenomistaja maksaa itselleen palkkaa, se vähennetään yhtiön tuloista ja verotetaan ansiotulona osakkeenomistajalta. Osakeyhtiö voi myös tarjota etuja sekä jakaa osinkoja. Etuina voi olla muun muassa autoetu. (Yrittäjät s.a. g.)

Osuuskunta on pääomayhteisö ja se katsotaan itsenäiseksi oikeushenkilöksi (Haaga-Helja 2017). Osuuskunnan pääasiallisena toiminnan tavoitteena ei ole voiton maksimointi, vaan tarkoituksena on jäsenten taloudenpito tai harjoittaa taloudellista toimintaa elinkeinon tukemiseksi, jolloin jäsenet voivat käyttää hyväkseen osuuskunnan palveluita. Osuuskunnan tarjoamia palveluita pääsee hyödyntämään, kun liittyessään maksaa osuuskunnan määrittelemän maksun. Pääoma vaihtelee jäsenmäärän mukaan. Osuuskunnan voi perustaa yksi tai useampi henkilö. Perustajana voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Yleisesti osuuskunta on useamman perustajan perustama. Osuuskuntaa perustaessa tehdään perustamissopimus, joka tulee olla rekisteröity kolmen kuukauden kuluessa sen allekirjoittamisesta. Osuuskunnan jäsenet eivät kannu henkilökohtaista vastuuta osuuskunnan velvoitteista, vaan vastaavat niistä ainoastaan osuuskuntaan sijoittamallaan summalla. Osuuskunnan jäsenten osuuksien määrä voi vaihdella jäsenten kesken. Osuuskunnalla on hallitus, joka hoitaa osuuskunnan asioita ja hyväksyy jäsenet. Ylin päätäntävalta on jäsenillä. Iso jäsenmäärä voi myös tehdä päätöksenteosta hankalaa ja onkin mahdollista, että jäsenten päätäntävaltaa käyttää sopimuksen mukaan jäsenten valitsema edustajisto. (Yrittäjät s.a. h.)

5 Produktin toteutus

5.1 Aineiston ja menetelmän esittely

Aineistona käytimme yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojakson yksilötehtävän vastauksia. Toimeksiantaja on pyytänyt luvan tehtävien käyttöön opinnäytetyössä. Opiskelijoiden tehtävänä oli pohtia yksilötehtävässä omaa yrittäjyyttä, suhdetta yrittäjyyteen, sekä sitä voisiko yrittäjyys olla jossain kohti elämää oma valinta. Aineisto on kerätty kahdelta eri opintojakson toteutukselta, 32 avoimen ammattikorkeakoulun ja 32 päiväopiskelijan vastauksista. Opiskelijat tekivät tehtävää varten Yoop-testin, jota he hyödynsivät tehtävän pohdinnassa. Aineiston läpikäymisessä olemme keskittyneet analysoimaan opiskelijoiden vastauksia apuna olleiden kysymysten kautta. Ensimmäisessä osiossa tarkastelemme, millaista yrittäjyysosaamista opiskelijat kertoivat heillä olevan kokemusten sekä testien perusteella. Toisessa osiossa käymme läpi mikä tuntuisi innostavan opiskelijoita yrittäjyyteen tai ehkäisevän sitä. Viimeinen osio keskittyy siihen, onko yrittäjyys opiskelijoille ennestään tuttua, onko opiskelija toiminut itse yrittäjänä tai onko yrittäjyyttä lähipiirissä. Tarkastelemme opiskelijoiden vastauksia siten, että avaamme omissa osioissaan päiväopiskelijoiden vastauksia ja avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden vastauksia.

Opiskelijoiden vastauksiin perehdyttiin opinnäytetyöprosessin alussa lukemalla valittujen opiskelijoiden tehtävät huolellisesti. Tehtävät jaettiin niin, että toinen otti avoimen opiskelijoiden vastaukset ja toinen päiväopiskelijoiden vastaukset luettavakseen. Tämän jälkeen tehtävät purettiin Excelliin, johon laitettiin omat välilehdet päiväopiskelijoiden ja avoimen opiskelijoiden vastauksille. Excelliin tuli ne kysymykset, joihin etsimme vastauksia opiskelijoiden tehtävistä, eli millaista yrittäjyysosaamista opiskelijat kertoivat heillä olevan kokemusten sekä testien perusteella, mikä tuntuisi innostavan opiskelijoita yrittäjyyteen tai ehkäisevän sitä, sekä onko yrittäjyys opiskelijoille ennestään tuttua tai onko opiskelija toiminut itse yrittäjänä tai onko yrittäjyyttä ollut lähipiirissä. Etsimme vastaukset näihin kysymyksiin jokaisesta avoimen- ja päiväopiskelijan tehtävästä opiskelija kerrallaan. Kun molempien ryhmäläisten vastaukset oli purettu, niin aloimme kirjoittamaan aineisto-osiota. Aineisto-osiota kirjoittaessa palasimme vielä uudestaan opiskelijoiden tehtäviin, jotta saimme tarkemman kuvan kunkin opiskelijan kokemuksista ja osaamisesta. Otimme tehtävistä myös suoria lausuntoja aineisto-osioon, jotta aineisto antaisi mahdollisimman realistisen kuvan opiskelijoiden vastauksista.

5.2 Päiväopiskelijoiden vastaukset

Päiväopiskelijat olivat pääsääntöisesti nuoria. Useimmiten heillä oli toisen asteen tutkinto ja vaihteleva määrä työkokemusta. Päiväopiskelijoista tehtävän palauttaneita oli 32, joista kaikkia tehtäviä on käytetty aineistona tässä opinnäytetyössä. Opiskelijat ovat tehneet tehtävän syyslukukaudella 2021.

5.2.1 Yrittäjyysosaaminen

Opiskelijat pohtivat heidän yrittäjyysosaamistaan kokemuksen sekä tehdyn Yoop-testin perusteella. Yoop-testi antaa lopuksi yhteenvedon vastauksista, jotka voi lukea eriteltynä kolmeen eri kategoriaan: ideat ja mahdollisuudet, resurssit sekä käytännön toiminta. Osa opiskelijoista mainitsi, että tunnistaa itsensä hyvin Yoop-testin tuloksista ja osa kertoi yllättyneensä ja olevansa joistakin tuloksista eri mieltä. Monet toivat esille, että tiedostavat selkeästi omat vahvuudet sekä kehittämis-kohteet. Yksi vastaajista perusteli seuraavalla tavalla, miksi kokee olevan tärkeää omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen:

”On tärkeää tunnistaa oma toiminta ja käyttäytyminen ja syyt siihen, jotta sitä voi lähteä muokkaamaan tai kehittämään. Tiedostan itse omat vahvuuteni ja heikkouteni, joka onkin tärkeä avain siihen mikä auttaa itsensä kehittämisessä. Hyvä itsetuntemus auttaa myös tunnistamaan muiden ihmisten käytöstä, ja mahdollisuuksia miten vaikuttaa heihin. Nämä ovat tärkeitä resursseja yrittäjälle, koska jotta saa muut uskomaan omaan ideaan, täytyy siihen myös uskoa itse. Jos jotain lähdän tavoittelemaan, teen sen innolla ja motivoituneena”.

Useat opiskelijat mainitsivat, että ovat huomanneet tähänastisen työkokemuksen myötä omaavansa yrittäjämäistä asennetta ja työtettä. Itsenäinen ja vastuullinen ote on näkynyt monella myös opinnoissa. Opiskelijat toivat esille vahvuutenaan sosiaalisuuden, verkostoitumistaidot sekä motivaation. Osa kertoi verkostoitumistaitojen karttuneen harrastustoiminnan parissa ja koki omaavansa jo valmiiksi hyvät verkostot harrastusten kautta. Tehtävissä näkyi pohdintaa myös siitä, miten opiskelija voisi hyödyntää verkostojaan mahdollisesti yrittäjätoiminnassa:

”Itselläni on mielestäni melko hyvät verkostot juuri ajatellen vaatebrändin näkyville saamista. Olen pelannut koko elämäni jalkapalloa kovalla tasolla ja tunnen muutamia ammatikseen jalkapalloa pelaavia ihmisiä. Jalkapalloilijat ovat monille nuorille idoleita ja heistä otetaan esimerkkiä. Jos he käyttäisivät jotain vaikka oman merkkini hupparia ja laittaisivat siitä kuvia soomeen, saisi vaatteet hyvää näkyvyyttä. Tunnen myös muutamia ihmisiä musiikkialalta, mikä takaa myös hyviä mahdollisuuksia saada tuotteitani näkyville. Itse työskentelen vaatemyymälässä ja olen sitä kautta oppinut myös vaatebisneksestä ja vaatteiden valmistuksesta, maa-hantuonnista ja muodista muutenkin. Pystyisin varmasti hyödyntämään suhteitani työpaikallani yritykseni kanssa ja pitkällä tähtäimellä hyvät suhteet siellä voisivat mahdollistaa esimerkiksi yhteistyön tekemisen liikkeiden kanssa. Voisin saada omia vaatteitani myyntiin kauppoihin ja vaikka tehdä yhteistyössä jotain mallistoja”.

Yoop-testien tulokset vaihtelivat paljon opiskelijakohtaisesti. Ideat ja mahdollisuudet osiosta suurimpina vahvuuksina toistuivat eniten luovuus, visio, eettisyys sekä mahdollisuuksien havainnointi. Yksi opiskelijoista pohti Yoop-testin tuloksia seuraavanlaisesti:

”Yoop-testi paljasti monia yrittäjyyteen liittyviä taitoja itsestäni. Ideoiden ja mahdollisuuksien kannalta vahvuuksiani on selvästi eettinen ja kestävä ajattelu, visio, sekä mahdollisuuksien havainnointi. Kun tarkemmin ajattelen, nämä eivät tulleet yllätyksenä, sillä ne näkyvät päivittäisessä elämässäni. Kun näen mahdollisuuden, tartun siihen”.

Resurssiosaamisesta vahvuutena oli usealla opiskelijalla motivaatio ja sinnikkyys, luottamus omiin kykyihin sekä muiden mobilisointi. Tästä osiosta rahoituksellinen ja taloudellinen lukutaito oli vahvuutena vain kahdella ja osa mainitsi erikseen tehtävässään, että kaipaisi tässä eniten kehitystä. Käytännön toimissa vahvuuksina toistui kokemuksesta oppiminen, aloitteellisuus ja työskentely muiden kanssa. Riskien, tulkinnanvaraisuuden ja epävarmuuksien sietäminen jakoi vastaajia kahdella, osa koki sen olevan vahvuutena, kun taas osa koki juuri riskien ja epävarmuuksien sietämisen olevan suurin este yrittäjyydelle.

5.2.2 Yrittäjyyteen motivoivat tekijät

Yrittäjyyteen innostavana tekijänä oli koettu eniten vapaus, päätäntävalta sekä luovuus. Monet kokivat yrittäjyyden sisältävän mahdollisuuksia, kuten eräs vastaajista kirjoitti: ”Yrittäjyys on täynnä mahdollisuuksia ja näistä suurin on mielestäni vapaus”. Vastauksissa toistui myös yrittäjyyden kiehtovuus ajatuksena sekä ihailu jo yrittäjänä toimivia kohtaan. Yrittäjien tapa luoda uutta tai kehittää jo olemassa olevaa, uskallus tuoda omat ideat esille ja viedä niitä eteenpäin koettiin rohkeana ja tavoitteellisena asiana. Myös oman yrityksen kasvun sekä menestyksen näkeminen ja yrittäjyyden taloudelliset mahdollisuudet houkuttelivat. Suurimpana yrittäjyyttä ehkäisevänä tekijänä koettiin yrittäjyyden riskit, mahdollinen stressi, liikeidean, rohkeuden sekä kokemuksen puute. Vastauksissa toistui kuitenkin maininta siitä, että vaikka tällä hetkellä kokee, että uskallus ja kokemus ei riitä yrittäjäksi lähtemiseen, niin ei silti pois sulje ajatusta yrittäjyydestä. Muutamit vastaajat mainitsivat, että kokemuksen ja verkostojen kartuttua voisi kuvitella itsensä yrittäjänä tulevaisuudessa. Huolimatta siitä, että osa ei nähnyt itseään yrittäjänä, näkivät he yrittäjämäisen asenteen hyödyllisenä myös muussakin työelämässä. Eräs vastaajista puki tämän sanoiksi seuraavalla tavalla:

”Olen aina pitänyt itseäni ja yrittäjyyttä huonona yhdistelmänä, koska näen yrittäjyyden aika stressaavana elämäntapana ja itse haluan elää mahdollisimman stressitöntä elämää sillä se pitää mielen ja kehon terveenä. Yrittäjyyttä kuitenkin mielestäni kannattaisi jossain vaiheessa koittaa, koska se kehittää monia asioita kuten itseluottamusta, luovuutta ja johtamistaitoja paremmin kuin mikään muu. Lisäksi se opettaa käytännön taitoja, joita arvostetaan varmasti kaikissa työpaikoissa”.

Vastauksissa mainittiin myös, että Yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojakso on herättänyt mielenkiinnon yrittämiseen sekä toiminut inspiraation lähteenä. Eräs vastaajista kuvaili tuntemuksiaan näin: ”Tämän opintojakson aikana olen vakavissani alkanut harkita yrittäjyyttä. Kurssi on toiminut herättelijänä, koska en ole aiemmin juurikaan edes ajatellut sitä mahdollisena polkuna, minussa syttyi pieni yrittäjän liekki”. Muutamalla opiskelijalla oli jo ajatus siitä minkälaisena yrittäjänä haluaisi

toimia. Muun muassa sosiaalisen median ala, matkailuala, vaateala ja musiikkiala kiinnostivat opiskelijoita.

5.2.3 Kokemus yrittäjyydestä

Lähes kaikki opiskelijoista vastasivat, että heillä ei itsellään ole aiempaa kokemusta yrittäjyydestä. Vain yksi vastaajista kertoi toimineensa aiemmin yrittäjänä toiminimellä. Moni opiskelijoista mainitsi, että vaikka kokemusta varsinaisesta yrittäjyydestä ei ole, he kokevat omaavansa yrittäjämäisen asenteen, joka näkyy työskentelyotteessa. Eräs vastaajista kuvasi ominaisuuksiaan näin:

”Minussa on mielestäni aika paljon yrittäjän luonnetta ja ominaisuuksia itsessäni. Tämän takia voisin kuvitella itseäni joskus yrittäjänä. Pidän työstä, jossa voisin itse päättää ja luoda jotain omaa uutta. Minua inspiroi vahvat ja vallassa olevat naiset. Näkisin itseni siinä. Tiedostan kuitenkin sen, että siihen vaaditaan vielä paljon kehitettävää. Se kuitenkin tapahtuisi, jos olisin todella päättäväinen yrittäjyyden suhteen”.

Noin puolet vastaajista kertoi, että ovat pohtineet yrittäjäksi ryhtymistä tulevaisuudessa. Osa pohti, että voisi kokeilla yrittäjyyttä alkuun palkkatyön ohella ja, jos yritys lähtisi menestymään, voisi kokeilla yrittäjyyttä pääelinkeinonaan. Muutama vastaaja kertoi myös, että aiemmin mielikuva yrittäjyydestä on ollut negatiivinen, mutta saatuaan lisää tietoa yrittäjyydestä käytyään Haaga-Helian Yrittäjyys ja liiketoiminta -opintojakson, ovat mielikuvat yrittäjyydestä muuttuneet ja negatiiviset ennakkoluulot yrittäjyydestä ovat poistuneet. Yksi opiskelijoista kuvasi ajatuksiaan näin:

”Olen tähän asti ja varsinkin nuorempana miettinyt aina, että suurin osa yrittäjistä on syntynyt jo valmiiksi yrittäjäperheeseen, ja että muuten ei voi menestyä yrittäjä, ellei ole vähintään kolmannen sukupolven jäsen perheyrytyksessä. Toki onhan siitä suuri apu, että on syntynyt valmiiksi yrittäjäperheeseen, mutta tämän kurssin avulla olen saanut tietoa myös monista muista keinoista toimia yrittäjänä, kuin vain jatkamalla suvun perheyrytystä”.

Hieman alle puolet opiskelijoista kertoi perheessä ja lähipiirissä olevan yrittäjiä. Osa kertoi lähipiirin yrittäjyyden kannustavan yrittäjyyteen ja osa mainitsi, että yrittäjä tuttujen vuoksi kokee jo valmiiksi omaavansa hyvät verkostot. Monet näkivät mahdollisuuden verkostoitua lisää myös sosiaalisen median kautta.

5.3 Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden vastaukset

Avoimen ammattikorkeakoulun opintojaksolla opiskelijoiden taustat olivat hyvin vaihtelevia. Mukana oli paljon muun muassa työstään lomautettuja. Opiskelijoiden ikäjakauma oli suuri. Mukana oli myös opiskelijoita Haaga-Helian erityisesti urheilijoille tarkoitetuista opinnoista. Avoimen opiskelijoiden palauttamia tehtäviä oli enemmän, kuin päiväopiskelijoiden vastauksia, joten olemme valinneet mukaan opinnäytetyön aineistoon avoimen opiskelijoiden tehtävistä saman lukumäärän, kuin päiväopiskelijoilla oli. Avoimen opiskelijoiden 32 opiskelijan tehtävät valikoituivat satunnaisotannan mukaan. Opiskelijat ovat tehneet tehtävän syyslukukaudella 2021.

5.3.1 Yrittäjyysosaaminen

Myös avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijat kartoittivat yrittäjyysosaamistaan omien kokemus-
siensa ja Yoop-kartoitustyökalun avulla. Useat vastaajat kertoivat Yoop-testin antaneen hyvää tie-
toa omista vahvuuksista ja vahvistaneen omaa käsitystä omista valmiuksistaan. Pari vastaajaa ker-
toi tekevänsä testin vielä uudestaan myöhemmin tarkastellakseen omaa kehittymistään. Vastaaja
kertoo: ”Yoop-testi antoi visuaalista tilastoa ja tulen tekemään testin uudestaan ensi vuonna. Voin
tarkastella tilannetta, että olenko kehittynyt asioissa, joihin tulen laittamaan enemmän painoa esi-
merkiksi Yoop-testin resurssit osion eri kohtiin”.

Ideat ja mahdollisuudet osiosta esille tulivat eniten mahdollisuuksien havainnointi ja ideoiden arvi-
oiminen ja luovuus. Useat vastaajista kertoivat testin paljastaneen tuttuja, mutta myös jokseenkin
yllättäviä piirteitä ja eivätkä he olleet Yoop-testin kaikista kohdista samaa mieltä. Yksi vastaajista
kertoo: ”Testi paljastaa, että minulle sopisi erittäin hyvin aloittaa franchising-liiketoiminta. Omasta
näkemyksestäni en aloittaisi koskaan franchising-liiketoimintaa, mikäli haluaisin koskaan perustaa
oman yritykseni”. Toinen vastaaja kertoo: ” Luovuuden ollessa testin mukaan nolla, en tätä täysin
allekirjoita. Sen vuoksi testi tulisi tehdä tasaisin väliajoin uudestaan, jotta dataa kertyy enemmän.
Dataa analysoimalla voi tarkastella kehittymistä ja asettaa seuraavia välitavoitteita kohden pää-
määrää”.

Resurssiosiosaamisesta avoimen opiskelijoiden vastauksissa toistui sinnikkyys, motivaatio, sosiaa-
lisuus ja itseluottamus. Avoimen opiskelijoista moni mainitsi myös hyvien verkostojen merkityksen
ja sen, kuinka niistä olisi mahdollisesti apua yrittäjänä. Yksi vastaaja kertoo:

”Koen olleeni etuoikeutetussa asemassa ollessani huippu-urheilijan ammatissa. Etuoikeutettu
muun muassa siksi, että olen saanut tavata paljon uusia ihmisiä joukkueurheilun kautta. Kol-
messa maassa, kahdeksassa eri seurassa pelatessani olen tutustunut lukemattomiin pelika-
vereihin, heidän perheisiinsä, seuratyöntekijöihin, faneihin ja sponsoreihin. Nuorempana fani-
ja sponsoritapaamiset tuntuivat ”pakkopullalta”, kunnes myöhemmin ymmärsin niiden hienou-
den ja tärkeyden. Samalla aloin nähdä ne mahdollisuutena verkostoitua ihmisten kanssa”.

Resurssit-osiosta ainoastaan kolme vastaajaa mainitsi rahoituksellisen ja taloudellisen lukutaidon
vahvuudekseen ja suurin osa kertoikin, että tässä osiossa olisi vielä kehitettävää. Käytännön toi-
minta -osiosta eniten esille nousseet piirteet olivat aloitteen tekeminen, suunnittelu ja hallinnointi,
sekä työskentely muiden kanssa. Yksi vastaajista kertoo:

” Käytännön toiminnan kohdassa huomaa sen, että olen työskennellyt usean vuoden asian-
tuntijatehtävissä eri organisaatioissa, joka on parantanut sisäistä yrittäjyyttäni. Asiantuntija-
työskentelyyn on hyvin ominaista itsenäinen ote työhön, vastuu omasta työstä sekä tavoitteel-
linen ote tekemiseen”.

Epävarmuuden, tulkinnanvaraisuuden ja riskiensietäminen sen sijaan koettiin useissa vastauksissa heikkoudeksi ja yrittäjyyttä ehkäiseväksi tekijäksi. Ainoastaan yksi vastaaja mainitsi epävarmuuden sietämisen vahvuudekseen.

5.3.2 Yrittäjyyteen motivoivat tekijät

Yrittäjyyteen motivoivana tekijänä koettiin etenkin se, että saisi tehdä jotakin itselle mieluista, vapaus luoda omat työajat, säännöt ja arki kokonaisuudessaan omannäköiseksi. Muutama vastaaja mainitsi, että yrittäjänä omalla työllä voi vaikuttaa omaan palkkatuloon ja sen avulla on mahdollisuus kehittyä ja muuttaa omaa elämää. Yksi vastaaja tiivistä yrittäjänä toimimisen hienosti:

”Itselle yrittäjyydessä parasta on sen tuoma vapaus. Voit suunnitella itse miten paljon työtä teet sekä minkälaisen asiakaskunnan haalit ja kuinka tuottoisasti. Yrittäjänä toimiminen tuo myös omat haasteensa. Pitää olla paljon rohkeutta ja sinnikkyyttä, jotta voi menestyä alallaan. Menestys tulee harvoin helposti”.

Vastaajilla, jotka tulivat yrittäjäperheistä, tai perheestä, joista jompikumpi vanhempi oli toiminut yrittäjänä, näyttivät suhtautuvan yrittäjyyteen myönteisesti. Yksi vastaaja kertoo:

”Yksi yrittäjyyden parhaista puolista on mahdollisuus kehittyä ja muuttaa suuntaa. Itsensä kehittäminen on aina investoinnin arvoista. Yrittäjyys vaatii rohkeutta ja stressinsietokykyä pysyä rauhallisena epämurkavainakin aikoina. Mitä rauhallisempana pysyy haasteiden edessä, sitä parempi johtaja on. Tämän olen oppinut vanhemmiltani, kun rakastat sitä mitä teet, sinulla on intohimo, joka vie eteenpäin usein hektiselläkin yrittäjyyden tiellä”.

Toisaalta osa vastaajista oli myös sitä, mieltä etteivät ryhtyisi yrittäjiksi, sillä olivat nähneet läheltä yrittäjyyden negatiivisia puolia. Vastaaja kertoo:

”Olen ollut koko ikäni yrittäjien ympäröimä. Isäni perusti edelleen toiminnassa yrityksensä samana vuonna, kuin minä synnyin. Näin pienestä pitäen, miten pitkiä yrittäjän päivät voivat olla ja miten väsyneet ihmisen silmät olla. Äitini sanoi pitkään samoin sivusta seuraajana, ettei ikinä ryhdy yrittäjäksi. Kuitenkin ollessani teini-ikäinen, äitini perusti yrityksen, minkä eteen teki töitä, kunnes jäi eläkkeelle. Molempia vanhempia seuranneena olen ollut varma, etten tahdo ryhtyä samaan”.

Vastaaja jatkaa ja kertoo kuitenkin myöhemmin tehtävässä, että voisi kuitenkin kuvitella toimivansa yrittäjänä.

Yrittäjyyttä ehkäisevänä tekijänä vastauksissa toistui eniten epävarmuus, epäonnistumisen pelko, ajan ja resurssien puute, sekä vapaa-ajan ja työelämän yhteensovittamisen vaikeus. Yritysidean puute mainittiin myös useasti. Yksi vastaajista mainitsi, että lomautus oli pakottanut yrittäjyyteen, mutta hän oli palannut palkkatyöhön lomautuksen loputtua. Vastaaja kertoo:

”Elämäntilanteeni ei tällä hetkellä ole paras yrityksen perustamiseen. Pienet lapset ja heidän harrastuksensa vievät leijonaosan myös omasta vapaa-ajasta. Tämän lisäksi oma epäsäännöllinen päivätyö ja amk-opinnot työllistävät sen verran, että vaatisi erityisen motivaattorin aloittamaan suunnitelmat yrityksen perustamiseen. Järkevämmäksi ajankohdaksi näkisinkin muutaman vuoden päästä opintojen ollessa pulkassa ja lasten vähän vanhempia”.

Toinen vastaaja kertoo: ”On paljon helpompaa ja turvallisempaa saada säännöllinen tulo työnantajalta, hoitaa pakollisia maksuja, sekä suunnitella elämää edes jollakin lailla eteenpäin, kun peruselämä ja tulotaso on mallillaan.” Vaikka suurin osa vastaajista ei ollut toiminut yrittäjänä ja yrittäjyyden epävarmuus esti yrittäjäksi ryhtymistä, niin sitä pidettiin silti kiinnostavana vaihtoehtona palkkatyölle. Yksi vastaaja kertoo: ” Olen sitä mieltä, että minusta voisi olla yrittäjäksi. Suoraan sanottuna, lähtisin yrittäjäksi heti, jos minut irtisanottaisiin nykyisestä työpaikastani”. Myös sisäinen yrittäjyys mainittiin useaan kertaan ja vastaajat kertoivat toteuttavansa sisäistä yrittäjyyttä opinnoissaan, sekä työelämässä. Yksi vastaaja tiivisti, että hänellä on ”yrittäjämäistä tekemisen meininkiä” joka tarkoittaa vastuun ottamista omasta työstään.

5.3.3 Kokemus yrittäjyydestä

Avoimen ammattikorkean koulun opiskelijoissa oli enemmän yrittäjyyttä kokeilleita, sillä kahdeksan vastaajaa oli toiminut tai toimi tällä hetkellä yrittäjänä. Suurimmalla osalla ei ollut kuitenkaan kokemusta yrittäjyydestä. Haave yrittämisestä sen sijaan toistui lähes jokaisen vastaajaan kohdalla. Parilla oli yritysideoita jo valmiina, mutta uskallus yrittäjäksi lähtemiseen vielä puuttui. Vastaaja kertoo: ” Vaikka en ole koskaan ollut yrittäjä, olen kuitenkin salaa haaveillut yrittämisestä. Enää puuttuisi vaan hohdokkaat liikkeet”. Vastaaja jatkaa:

”Yrittäjyydessä minua kiehtoo eniten vapaus. Kuulostaa mahtavalta voida itse kontrolloida täysin omaa työtä, milloin, missä, miten ja kuinka paljon sitä tekee. Myös mahdollisuus tehdä jotakin, joka on lähellä sydäntä kuulostaa ihanalta ajatukselta. Toisaalta tunnistan myös yrittäjyyden varjopuolek, pyöriikö työt mielessä vuorokauden jokaisena tuntina, onko töitä liikaa vai riittäkö niitä ollenkaan?”.

Yrittäjyydestä haaveilijat kokivat tehtävän hyödylliseksi ja yksi vastaaja kertookin opintojakson olleen ensiarvoisen tärkeä omien yrittäjävalmiuksien kehittämiseen. Opiskelija kertoo: ” Yrityksen talouden tunnusluvut, liiketoimintasuunnitelman opiskelu ja markkinointi tulevat kaikki käytyä eri kursien myötä helpottaen mahdollisen yrityksen perustaista tulevaisuudessa”. Ainoastaan kaksi vastaajaa kertoi, ettei ole ikinä harkinnut yrittäjyyttä, eikä näe sitä itselleen mahdollisena ura polkuna. Yksi vastaaja oli siirtynyt jo eläkkeelle, mutta ei halunnut silti sulkea yrittämisen mahdollisuutta vielä kokonaan pois.

Pari vastaajaa oli ollut koko elämänsä yrittäjien ympäröimänä ja toiminut osana perheyrittäjästä. He kokivat tämän motivoineen yrittämiseen ja olleen yrittämisen olleen luonnollinen valinta itselle. Vastaaja kertoo: ”Yrittäjyyden muodoista minulle sopivin olisi perheyrittäjyys. Koen, että ja puolison kanssa olisi järkevintä pyörittää yritystoimintaa. Minulle on tärkeää tuntee henkilöt, keiden kanssa työskentelee. Arvomaailma ja luottamus kohtaa perheen kanssa parhaiten”. Lähipiirin ja vanhempien yrittäjyys näytti myös joidenkin vastaajien kohdalla päinvastoin ehkäisevän yrittäjyyteen lähtemistä, sillä oli nähty liian läheltä yrittämisen huonoja puolia. Yrittäjäkokemusta jo omaavat tai

yrittäjänä toimivat olivat kokeneet yrittäjyyden positiivisena asiana. Yksi vastaajista oli hoitanut muun muassa suvun kesähuvilan vuokrausta yhden kesän ajan. Vastaaja kertoo: ”Pidän tätä kesää ensimmäisenä testinä yrittäjän elämään ja voin todeta, että oli todella mieluisa kokemus”. Toinen vastaaja oli innostunut yrittäjyydestä sivustaseuraajan roolissa, kun vaimo toimi yrittäjänä. Hän kertoo:

”Sitä kautta olen oppinut tietynlaista periksi antamattomuutta ja vastuunkantoa. Siitä on ollut paljon hyötyä ammatissani, sekä normaalina työpäivänä, että uralla edetessäni. Vuosien varrella huomasin, että aloin kiinnostumaan myös yrittämisestä omalla kohdallani ja aloin miettiä miten voisin hyödyntää koulutustani ja ehkä käyttää sitä apuna yrityksen perustamiseen. Perustin toiminimen ja aloin hakemaan kontakteja ilmailun saralta”.

Vastaaja koki olevansa onnekkassa asemassa saadessaan toimia yrittäjänä.

6 Pohdinta

Pohdinta-osiossa esittelemme aineistosta tekemämme johtopäätökset sekä arvioimme opinnäytetyöprosessia ja omaa oppimistamme. Tarkastelemme tavoitteiden saavuttamista sekä toimeksiantajan kannalta, että itsellemme asettamiemme tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Lisäksi pohdimme opinnäytetyön hyödyllisyyttä toimeksiantajalle ja avaamme kehittämiskohteita.

6.1 Johtopäätökset

Tarkastellessamme opiskelijoiden tehtäviä, huomasimme päiväopiskelijoiden ja avoimen ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden pohdinnoissa joitakin eroavaisuuksia. Yoop-testien tulokset vaihtelivat paljon myös opiskelijakohtaisesti sekä avoimen, että päiväopiskelijoiden kohdalla. Vastaajat kertoivat myös testin paljastaneen tuttuja, mutta myös yllättäviä piirteitä. He eivät olleet Yoop-testin kaikista kohdista samaa mieltä ja osa opiskelijoista oli yllätynyt, että testi antoi päinvastaista tietoa omasta osaamisesta, mitä opiskelija itse siitä ajatteli. Tämä oli herättänyt osan pohtimaan yrittäjyysosaamistaan uudella tavalla. Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden vastauksissa toistui Yoop-testin resurssit-osiossa eniten sinnikkyys, motivaatio, sosiaalisuus ja itsetuottamus, sekä hyvät verkostot. Myös päiväopiskelijoiden vastauksissa toistui sosiaalisuus, verkostoitumistaidot sekä motivaatio. Tämän lisäksi päiväopiskelijoiden vastauksissa tuli esille muiden mobilisointi ja sekä luottamus omiin kykyihin. Molemmissa, sekä avoimen, että päiväopiskelijoiden ryhmissä koettiin, että rahoituksellinen ja taloudellinen lukutaito oli oma heikkous ja vain neljä opiskelijaa mainitsi sen vahvuutenaan. Osa opiskelijoista mainitsi, että kaipaisi tässä eniten kehitystä, mutta mainitsi myös, että näkee mahdollisuuden kehittyä tässä opintojen edetessä. Ideat ja mahdollisuudet osiosta tuli avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden osalta eniten esille mahdollisuuksien havainnointi ja ideoiden arvioiminen ja luovuus. Myös päiväopiskelijoiden tuloksissa ideat ja mahdollisuudet osiosta toistui luovuus, visio, eettisyys sekä mahdollisuuksien havainnointi.

Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijat mainitsivat käytännön toiminta -osiossa vahvuudekseen aloitteen tekemisen, suunnittelun ja hallinnoinnin, sekä työskentelyn muiden kanssa. Epävarmuuden, tulkinnanvaraisuuden ja riskien sietäminen koettiin useissa vastauksissa heikkoudeksi ja yrittäjyyttä ehkäiseväksi tekijäksi. Ainoastaan yksi vastaaja mainitsi epävarmuuden sietämisen vahvuudekseen. Päiväopiskelijoiden vastauksissa vahvuudeksi nousi samoin kokemuksesta oppiminen, aloitteellisuus ja työskentely muiden kanssa. Päiväopiskelijoissa oli eroavaisuuksia riskien, tulkinnanvaraisuuden ja epävarmuuksien sietämisessä. Jotkut opiskelijoista kokivat sen vahvuutenaan, kun taas osa koki epävarmuuksien sietämisen olevan suurin este yrittäjyydelle.

Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoilla oli jo enemmän omakohtaista kokemusta yrittäjyydestä, kun taas päiväopiskelijoista vain yksi oli toiminut aiemmin yrittäjänä. Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoista lähes kaikki haaveilivat yrittämisestä, kun taas päiväopiskelijoista se oli haaveena noin puolella vastaajista. Päiväopiskelijoilla toistui vastauksissaan maininta, että näkee yrittäjyyden olevan ajankohtaista myöhemmin, kunhan kokemusta on karttunut lisää. Monet vastaajista kertoivat myös kokevansa, että omaavat yrittäjämäistä luonnetta ja tämä on näkynyt myös palkkatyössä ja opinnoissa. Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijoista vain kaksi oli sitä mieltä, että yrittäjyys ei ole itselle sopiva uravaihtoehto. Myös päiväopiskelijoiden joukossa oli opiskelijoita, jotka eivät pitäneet yrittäjyyttä vaihtoehtona.

Perheyrittäjyys näytti motivoivan ja kannustavan yrittäjyyteen avoimen opiskelijoiden kohdalla. Kaksi avoimen opiskelijaa halusi jatkaa perheen yrityksessä ja näki perheyrittäjyyden ehdottomasti itselle parhaaksi vaihtoehdoksi. Vastaajat olivat nähneet yrittäjyyden hyviä ja huonoja puolia, mutta pääsääntöisesti mielikuva yrittäjyydestä oli säilynyt positiivisena. Päiväopiskelijoista myös moni kertoi tuttujen yrittäjien olevan inspiraationa yrittämiselle ja ihailevansa yrittäjyyttä.

Molempia vastaajaryhmiä kiehtoi yrittäjyyden tuoma vapaus, kehittymismahdollisuudet sekä mahdollinen menestys. Yrittäjyyden riskit ja epävarmuus nähtiin molemmissa ryhmissä tekijöinä, jotka arveluttivat yrittäjäksi ryhtymisessä. Avoimen opiskelijat mainitsivat myös haasteeksi vapaa-ajan ja työelämän yhteensovittamisen vaikeuden sekä ajan ja resurssien puutteen. Molemmat ryhmät mainitsivat myös, että liikeidea puuttuu, mutta muutamalla vastaajista oli jo ajatusta liikeideastakin. Päiväopiskelijat kokivat kokemuksen puutteen olevan yrittäjyydessä haastava tekijä, kun taas avoimen opiskelijat eivät tuoneet tätä esille. Tähän toki varmasti vaikuttaa myös se, että avoimen opiskelijoissa oli jo enemmän yrittäjyyttä kokeilleita sekä pidempi työhistoria.

Opiskelijat olivat analysoineet kattavasti omaa yrittäjyysosaamistaan sekä pohtineet omaa kiinnostustaan yrittäjyyteen. Molemmissa vastaajaryhmissä toistui maininta siitä, että Yrittäjyys ja liiketoimintaosaaminen -opintojakso toi lisätietoa yrittäjyydestä ja sitä myöten avasi uudenlaisia ajatuksia ja haaveita yrittäjyyteen liittyen. Osa mainitsi myös, että opintojakson käytyään ennakkoluulot yrittäjyyttä kohtaan vähenivät. Näin ollen voisi todeta, että osalla tiedonpuute vaikutti alkuun negatiivisesti ajatuksiin yrittäjyydestä, mutta tiedon karttuessa opintojakso toimi mielenkiinnon herättäjänä yrittäjyyttä kohtaan. Monet olivat saaneet arvokasta tietoa yrittämisen tavoista sekä mahdollisuuksista. Yoop-testin tekeminen myös herätti opiskelijoita analysoimaan yrittäjyysosaamistaan sekä toi uusia havaintoja.

Opiskelijoiden pohdinnoissa näkyi myös oppimisympäristöjen (kuva 3) vaikutukset. Näistä ympäristöistä eli työelämästä, kodista ja perheestä, harrastuksista sekä koulutuksesta saadut kokemukset, taidot ja osaaminen näyttivät vaikuttavan yrittäjämäisen toimintatavan sisäistämiseen. Monet opiskelijoista toivat esille esimerkiksi harrastusten ja aiemman työkokemuksen vaikutuksen yrittäjämäisten taitojen karttumiseen. Osa koki omaavansa valmiiksi hyvät verkostot harrastusten ja työelämän kautta. Harrastusten parissa myös verkostoitumistaidot ovat karttuneet, josta opiskelijat näkivät hyötyä yritystoiminnassa. Lisäksi työelämästä ja opinnoista saadut tiedot ja taidot nähtiin vahvuutena tulevaisuudessa mahdolliselle yrittämiselle. Moni koki toimineensa yrittäjämäisesti jo nykyisessä palkkatyössään. Työn ja opintojen kautta opittu vastuunkanto sekä itsenäinen työskentely oli monelle tuttua. Lisäksi perheen ja kodin vaikutus yrittäjämäiseen toimintatapaan näkyi osan opiskelijoiden pohdinnoista. Osa mainitsi, että perheenjäsenen yrittäjyys on opettanut myös vastaajalle itselleen uusia taitoja, joista on hyötynyt

6.2 Opinnäytetyöprosessin ja oman oppimisen arviointi

Tarkastellessamme opinnäytetyöprosessiamme, voimme todeta saavuttaneemme tavoitteemme. Tavoitteenamme oli pysyä suunnitellussa aikataulussa, vastata toimeksiantajan tavoitteisiin sekä analysoida opiskelijoiden käsityksiä omista yrittäjävalmiuksistaan. Henkilökohtaisena tavoitteenamme oli myös saada lisätietoa yrittämisestä, yrittäjäksi ryhtymisestä ja yrittäjyyden eri muodoista. Toimeksiantajan tavoitteena oli saada tietoa seuraaviin kysymyksiin:

- Näkyykö opiskelijan yrittäjyyskompetenssien analysointi?
- Avarsiko opintojakso ja tehtävä hänen ajatuksiaan yrittäjyydestä ja yrittäjäksi ryhtymisestä?

Arvioimme ensin tavoitettamme pysyä suunnitellussa aikataulussa. Aloitimme opinnäytetyöprosessin tammikuussa kolmannella periodilla. Opinnäytetyöprosessi alkoi kick off -tapaamisella, jossa saimme tietää opinnäytetyön ohjaajamme ja kerroimme aiheemme opinnäytetyötä varten. Opinnäytetyö ideamme oli alun perin tutkia yrittäjyyttä, eri tapoja yrittää ja yrittäjäksi ryhtymistä, sekä haastatella valittua ryhmää siitä, mitä ajatuksia yrittäjyys ja yrittäjäksi ryhtyminen heissä herättää. Aihe kuitenkin muokkaantui jo ensimmäisellä tapaamisella, kun ohjaajamme ehdotti meille toimeksiantoa Haaga-Helia ammattikorkeakoulun puolelta. Päätimme vaihtaa opinnäytetyö aiheemme ja valitsimme opinnäytetyön aiheeksi produktimuotoisen opinnäytetyön, jossa analysoimme Haaga-Helian päiväopiskelijoiden ja avoimenopiskelijoiden tehtäväpalautuksia. Laadimme opinnäytetyöprosessin alussa opinnäytetyösuunnitelman, joka sisälsi aikataulun. Aloitimme

opinnäytetyöprosessin tammikuussa ja tavoitteenamme oli saada opinnäytetyö valmiiksi toukokuun loppuun mennessä. Sovimme Zoom-tapaamisia säännöllisin väliajoin ohjaajamme kanssa ja olimme tiiviisti yhteydessä, jotta pysymme sovitussa aikataulussa. Aluksi suunnittelimme opinnäytetyön sisältöä ja etsimme teoriapohjaa teoria osuuksiin. Tämän jälkeen tutustuimme opiskelijoiden vastauksiin ja purimme niitä Excelliin. Opinnäytetyön sisällön tuottamisen aloitimme ensin teoria-osuuksista ja etenimme siitä aineiston purkuun. Opinnäytetyöprosessi eteni koko ajan aikataulun mukaisesti ja suurempia esteitä ei tullut eteen. Mielestämme olemme siis saavuttaneet tavoitteemme pysyvä aikataulussa.

Toisena tavoitteenamme oli vastata toimeksiantajan tavoitteisiin. Toimeksiantaja odotti saavansa työstä ja sen tuloksista näkemystä siitä, onko opinjakson kehittämisessä onnistuttu ja menty oikeaan suuntaan, sekä apua opintojakson kehittämiseen ja laajempaan toteuttamiseen jatkossa. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun yrittäjyysopintoja on kehitetty pitkään ja niitä ollaan nyt uudistamassa, joten toimeksiantaja halusi myös tietää avarsiko opintojakso ja tehtävä ajatuksia yrittäjyydestä ja yrittäjäksi ryhtymisestä. Mielestämme opintojakson tehtäviä lukiessa opiskelijoista välittyi aito kiinnostus tehtävää ja yrittämistä kohtaa. Opiskelijat olivat analysoineet kattavasti omia vahvuuksiaan, sekä heikkouksiaan yrittäjyyttä ajatellen ja he avasivat konkreettisesti millaisia askelia heidän tulisi ottaa, jotta he voisivat toimia joku päivä yrittäjinä. Moni opiskelija kertoi haaveilevansa yrittäjyydestä ja osa kertoi harkitsevansa yrittäjyyttä vakavasti. Opiskelijat tuntuivat saaneet opintojaksolta hyödyllistä tietoa yrittäjyysosaamisesta, ja osa mainitsi opintojakson avanneen silmiä yrittäjyyttä kohtaan ja jopa muuttaneen ennakkoluuloja. Täten voisi todeta opintojakson olleen opiskelijoille hyödyllinen ja avartava. Mielestämme opintojakson uudistus on siis mennyt oikeaan suuntaan. On hyvä, että opintojaksoa tarjotaan jo opintojen alussa, sillä yrittäjyystaitojen analysoinnista on hyötyä opiskelijalle myös muissa opinnoissa sekä opintojen suunnittelussa. Kukaan opiskelijoista ei kuitenkaan maininnut haluavansa aloittaa opintojakson innoittamana yrittäjyyden suuntautumisopintoja.

Tavoitteenamme oli myös saada lisätietoa yrittäjyydestä, yrittäjäksi ryhtymisestä ja yrittäjyyden eri muodoista. Yrittäjyys on kiinnostanut meitä molempia pitkään ja opiskelijoiden tehtäviin oli helppo samaistua. Moni vastaaja nosti esille palkkatyön turvallisuuden ja vakauden ja sen, kuinka yrittäjäksi ryhtymiseen tarvitsee rohkeutta ja tarpeeksi hyvän liikeidean. Näitä samoja asioita olemme pohtineet omassa elämässämme ja vaikka yrittäjäksi ryhtyminen kiinnostaisi paljon, niin tehtävissä esiin tulleet esteet olivat hyvin samaistuttavia ja samanlaisia, kuin mitä olemme itse ajatelleet. Teimme myös itse Yoop-testin, joka avasi meille näkemystä siitä, missä osaamisalueissa on kehitettävää ja mitkä osaamisalueet ovat hyvällä mallilla. Opinnäytetyö ja opiskelijoiden tehtävien lukeminen sai kuitenkin kiinnostuksen yrittäjyyttä kohtaan heräämään entistä enemmän ja opintojaksoa

tutkiessa heräsi myös kiinnostus suorittaa yrittäjyyteen liittyviä suuntautumisopintoja. Teoriapohjaa etsiessä ja kirjoittaessa saimme myös uutta tietoa yrittäjyyden eri muodoista, sekä yrittäjäksi ryhtymisen prosessista.

Lähteet

Business Finland s.a. Yrityskokojen määritelmät. Luettavissa: <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/startup-yritys/startup-yritys>. Luettu 7.4.2022.

Euroopan komissio 2020. EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. Luettavissa: <https://www.gzs.si/entrecompfood/vsebina/Entrepreneurship/About-EntreComp>. Luettu 30.4.2022.

Euroopan unionin julkaisutoimisto 2018. EntreComp into action. Luettavissa: <https://op.europa.eu/fi/publication-detail/-/publication/4542fd58-20f3-11e8-ac73-01aa75ed71a1>. Luettu 2.4.2022.

Euroopan unionin julkaisutoimisto s.a. The European Entrepreneurship Competence Framework-EntreComp. Luettavissa: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1317&langId=en>. Luettu 2.4.2022.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2017. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Intranet. Juridiikkaa pienyrittäjälle. Luettu 10.5.2022.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2018. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Intranet. Yrittäjäksi ryhtymisen tavat. Luettu 10.5.2022.

Haaga-Helian ammattikorkeakoulu 2021. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Intranet. Perustietoa yrittäjäksi ryhtymisestä. Luettu: 10.5.2022.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2022a. Opinto-opas. Yrittäjyys ja liiketoiminta. Luettavissa: https://opinto-opas.haaga-helia.fi/course_unit/ENT001HH1A. Luettu 30.5.2022.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2022b. Opinto-opas. Luettavissa: <https://opinto-opas.haaga-helia.fi/fi/131320/fi/131352/TRALI22/603/year/2022>. Luettu 25.5.2022.

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu 2022c. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Intranet. Itsensä työllistämisen tavat. Luettu 10.5.2022.

Jokinen, T. 25.5.2022. Lehtori. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Sähköposti.

Kasvu Open-yhteisö 2021. Mikä on kasvuyritys? Luettavissa: <https://kasvuopen.fi/blogi/mika-on-kasvuyritys/>. Luettu 7.4.2022.

Peltonen, K. 2014. Opettajien yrittäjyyskasvatus – valmiuksien kehittyminen ja siihen vaikuttavat tekijät. Väitöskirja. Aalto-yliopisto, kauppatieteellinen tiedekunta. Luettavissa: <https://aalto-doc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/14490/isbn9789526059419.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu. 28.4.2022.

Römer-Paakkanen, T. & Jokinen, T. 2019. EntreComp viitekehyksen soveltaminen ammattikorkeakoulun yrittäjyysopinnoissa – case Haaga-Helia liiketalous. Haaga-Helia. Helsinki. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/309404/yrittajyyskasvatus.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 28.4.2022.

Römer-Paakkanen, T. & Suonpää, M. 2017. Multiple objectives and means of entrepreneurship education. Luettavissa: <https://esignals.fi/wp-content/uploads/2020/11/Multiple-Objectives.pdf>. Luettu 27.4.2022.

Stat.fi 2021. Kasvuyritykset keskittyvät keskuksiin mutta syrjemmälläkin on niille edellytyksiä. Luettavissa: <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/kasvuyritykset-keskittyvat-keskuksiin-mutta-syrjemmallakin-on-niille-edellytyksia/>. Luettu 7.4.2022.

Suomen Yrittäjät s.a. Opettajan opas yrittäjyyspedagogiikkaan. Luettavissa: https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2021/07/sy_opettajan_opas_yrittajyyspedagogiikkaan_a4.pdf. Luettu: 27.4.2022.

Suomi.fi 2021a. Yrityksen ostaminen. Luettavissa: <https://www.suomi.fi/yritykselle/muutokset-ja-kriisitilanteet/omistajanvaihdokset-ja-yrityskaupat/opas/yrityksen-tai-osakkuuden-ostaminen/yrityksen-ostaminen>. Luettu. 7.4.2022.

Suomi.fi 2021b. Perheyrittäjän sukupolvenvaihdos. Luettavissa: <https://www.suomi.fi/yritykselle/muutokset-ja-kriisitilanteet/omistajanvaihdokset-ja-yrityskaupat/opas/sukupolvenvaihdos/perheyrittajien-sukupolvenvaihdos>. Luettu 7.4.2022.

Tilastokeskus 2021. Yritykset. Luettavissa: https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_yritykset.html. Luettu: 12.5.2022.

Westerholm, H. 2007. Tutkimusmatka pienyrittäjän valmiuksien ytimeen. Kirjallisuuteen ja DACUM-analyysiin perustuva kartoitus. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, taloustieteiden tiedekunta. Luettavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/13204/9789513928414.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 27.4.2022.

YES ry 2022. Mitä yrittäjyyskasvatus on? Luettavissa: <https://yesverkosto.fi/yes/mita-yrittajyyskasvatus-on>. Luettu 27.4.2022.

Yoop s.a. a. Luettavissa: <https://yoop.fi/>. Luettu: 27.5.2022.

Yoop s.a. b. Luettavissa: <https://yoop.fi/info/>. Luettu: 12.5.2022.

Yoop s.a. c. Luettavissa: <https://yoop.fi/testaa-yrittajyytesi/>. Luettu: 16.5.2022.

Yritä 2022. Osakeyhtiö lyhyesti. Luettavissa: <https://xn--yrit-ooa.fi/osakeyhtio>. Luettu 11.5.2022.

Yrittäjän päivä s.a. Yrittäjyys Suomessa. Luettavissa: <https://yrittajanpaiva.fi/yrittajyys/>. Luettu 12.5.2022.

Yrittäjät s.a. a. Yrittäjäksi ryhtyminen. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/yrittajaksi-ryhtyminen/>. Luettu: 5.4.2022.

Yrittäjät s.a. b. Franchising. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/yrittajaksi-ryhtymisen/yritysmuodot/franchising/>. Luettu: 5.4.2022.

Yrittäjät s.a. c. Kevytyrittäjyys. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/yrittajaksi-ryhtymisen/mita-yrittajyys-on/kevytyrittajyys/>. Luettu 5.4.2022.

Yrittäjät s.a. d. Yritysmuodot. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/yrittajaksi-ryhtymisen/yritysmuodot/>. Luettu 5.4.2022.

Yrittäjät s.a. e. Avoinyhtiö. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/yrittajaksi-ryhtymisen/yritysmuodot/avoin-yhtio/>. Luettu 10.5.2022.

Yrittäjät s.a. f. Kommandiittiyhtiö. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/yrittajaksi-ryhtymisen/yritysmuodot/kommandiittiyhtio/>. Luettu 11.5.2022.

Yrittäjät s.a. g. Osakeyhtiö. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/yrittajaksi-ryhtymisen/yritysmuodot/osakeyhtio/>. Luettu 11.5.2022.

Yrittäjät s.a. h. Osuuskunta. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/yrittajaksi-ryhtymisen/yritysmuodot/osuuskunta/>. Luettu: 11.5.2022.

Yrityksen perustaminen.net s.a. a. Sivutoiminen yrittäjä. Luettavissa: <https://yrityksen-perustaminen.net/sivutoiminen-yrittaja/>. Luettu 5.4.2022.

Yrityksen perustaminen.net s.a. b. Yksityinen elinkeinon harjoittaja. Luettavissa: <https://yrityksen-perustaminen.net/yksityinen-elinkeinoonharjoittaja/>. Luettu 10.5.2022.

Liitteet

Liite 1. Yksilötehtävän toimeksianto

Palautettava tehtävä (arviointi 0–5)

Tämä tehtävä on yrittäjyysosion viimeinen ja **pistää sinut pohtimaan omaa yrittäjyyttäsi**. Noudata Haaga-Helian pienten tehtävien ohjetta. Sen löydät MyNetistä. Tehtävän suosituspituus on n. 4–5 sivua tekstiä ja lisäksi oma verkostokarttasi. Sen voit palauttaa halutessasi erillisenä tiedostona. Jopa kuva käsin piirretystä kuvioista riittää.

Huomaa, että aiemmat opiskelemasi yrittäjyyden teemat tukevat tätä tehtävää! Yrittäjyyden merkitys, mahdollisuudet (eri muotoineen) ja yrittäjäksi ryhtyminen. Kaikista aiheista voit ammentaa tässä.

Tässä teemassa pohdit **yrittäjäosaamistasi sekä omia verkostojasi**. Vaikka koskaan lähtisikään yrittäjäksi, niin muista että monessa työpaikassa arvostetaan "yrittäjämäistä tekemisen meininkiä" - esimerkiksi vastuun ottamista omasta työstään. Tuota taitoa kutsutaan yleisesti **sisäiseksi yrittäjyydeksi**. Oletko jo hyvä sisäinen yrittäjä työtehtävissäsi ja opiskelussasi?

Yrittäjälle elintärkeää on tiedostaa se, että yksin ei pärjää. Yrittäjäksi ryhtymisen polulla ja yrittäjänä toimiessa erilaiset suhteet ovat erittäin tärkeitä. Jokaisella meillä on olemassa erityyppisiä yhteistyö-, kumppanuus-, tuttavuus- ja ystävyysverkostoja.

Omaa tilannettasi ja kehittymistäsi voit pohtia vaikkapa näillä kysymyksillä: Mitä yhteyksiä minulla on jo nyt? Miten rohkaistuisin aktiiviseen verkostoitumiseen? Huomaanko antaa sattumalle mahdollisuuden? Osaanko tarttua tilaisuuksiin niiden tullessa eteen?

Tehtävässä sinun tulee käsitellä **kahta aihetta**:

1) Omaa suhdettasi yrittäjyyteen

Tee Yoop-testi. Mitä se sinusta paljasti? Oletko ollut tai parhaillaan olet yrittäjä? Miten voisit kehittää omia yrittäjävalmiuksiasi? Ellet ole, niin voisitko kuvitella joku päivä olevasi yrittäjä? Mitä olisi pitänyt tapahtua ennen sitä? Mikä sinut innostaisi yrittäjäksi?

Verkosta löytyy erilaisia yrittäjätestejä - sekä suomen- että englanninkielisiä. Etsi itse testejä ja tee muutama testi. Voit myös jutella taikka jopa "haastatella" ystäviäsi ja tuttaviasi yrittäjyyden teemasta. Varo kuitenkin "liian positiivisia" kehuja (ystäväsi vaan kehuu sinua, kun ei halua kertoa totuutta).

Pohdi omaa yrittäjyysosaamistasi. Pohdi myös elämäntilannettasi nykyisessä/tulevassa liiketoimintaympäristössä. Mainitse, mitä testejä teit ja olivatko tulokset odottamasi kaltaisia.

Tee itsellesi oma yrittäjyyden SWOT-analyysi. (S=strengths, W=weaknesses, O=opportunities, T=threats). Jos SWOT-analyysi ei ole sinulle tuttu, niin [tästä linkistä](#) voit tutustua siihen.

2) Omia verkostojasi

Kokoa **oppimateriaalin avulla** tehtävääsi lyhyesti tietoa siitä, mitä yrittäjän verkostot ovat ja miten niitä tulisi rakentaa. Sen jälkeen **pidä mielellään muutaman päivän pohdintatauko**. Mieti sitä, millaisia erilaisia verkostoja sinulla jo on. Mieti myös jo sitä, miten rohkaistut aktiivisesti kehittämään omia verkostoitumisen taitojasi. Piirrä oma tämänhetkinen verkostokarttasi. Usko pois - se avaa silmiäsi havaitsemaan... *(Huomaa, että työterveyslaitoksen oppaassa on "kuva verkostokartasta". Se ei ole hyvä tähän, sillä kontaktiesi nimet eivät oikein sovi tehtäväpalaukseen!)*

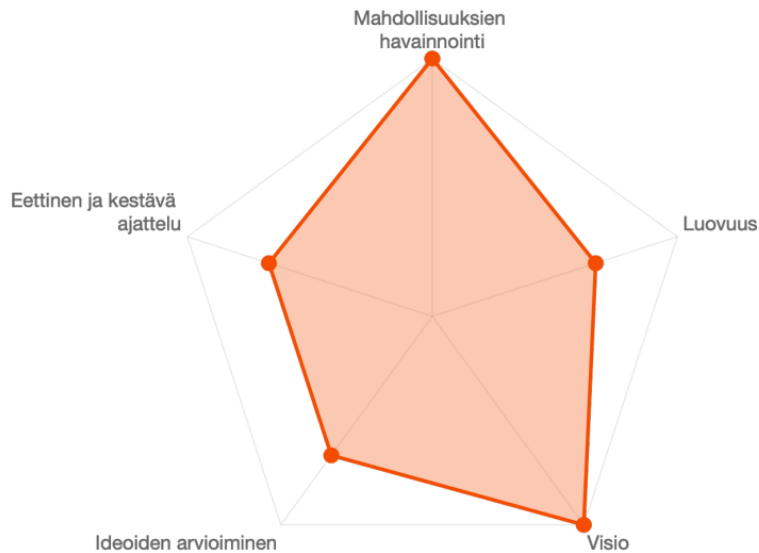
Kirjoita sitten itsellesi **napakat ikiomat verkostoitumisen ohjeet**. Mitä nyt jo olevia suhteitani voin ehkä hyödyntää? Mistä saan rohkeutta lähteä kehittämään omia verkostojani lisää? Tsemppaa itseäsi! Kannusta itseäsi! Hyvä minä! Ja hyvin menee, kun vain uskallan lähteä avoimin mielin verkostoitumaan!

Tässä tehtävässä **ei tarvitse käyttää** lähdeviittauksia raportointiohjeen mukaisesti. Mainitse kuitenkin tektissäsi lähdetietoja esim. näin: Pasi Rautio mainitsee, että... Anja Kadziokan mukaan... Kun katselin Jevgenin videota, niin... Työterveyslaitoksen oppaassa oli... Myöskään Urkund-tarkastusta ei ole tässä tehtävässä.

Liite 2. Esimerkki Yoop-työkalun testituloksesta

Ideat ja mahdollisuudet

Yoop

Omat perusteluni ja esimerkkini tästä osaamisalueesta

Mahdollisuuksien havainnointi

"Pohdin tätä pitkälti oman työni kannalta, sillä yrittäjyyttä olen miettinyt, mutten koskaan ole tohtinut mieltäni sitä niin pitkälle, että olisiko minusta siihen. Ajattelin asiaa projektien näkökulmasta, joissa olen ollut mukana ja erityisesti sellaisten kokonaisuuksien osalta, joissa pitää saada monta palasta toimimaan saumattomasti yhteen. Näissä tilanteissa on tullut usein eteen se, jolloin pitää tunnistaa hyöty mahdollisimman monelle yhdellä kerralla ja samalla tulee myös nähdä se, toimiiko valittu tapa vai ei ja pitääkö ns. seuraavalla kierroksella kokeilla toisella tapaa."

Luovuus

"Pidän kaikesta uudesta todella paljon ja puntaroin luonnostani lähes kaikkia asioita siltä kantilta, että mitä uutta se mahdollisesti tuo ja miksi se on parempi kuin jokin jo entuudestaan tuttu asia."

Työssäni teen paikoitellen luovempaa työtä joko itsenäisesti tai yhdessä kollegoiden kanssa; yhdessä työskennellessä on hienoa kuulla muiden ajatuksia, oppia heiltä ja hyödyntää heiltä tai yhdessä opittuja asioita seuraavissa projekteissa. Yksin työskennellessä mieli on toisaalta vapaampi ja sekini on hieno tunne, kun löytää toimivan tavan tehdä asioita, joista muutkin hyötyvät."

Visio

"Päämäärään pääseminen vaatii joskus toisen tien, kuin mitä alunperin suunniteltiin. Niin työssä kuin vapaa-ajallakin toiminnan muutos tavoitteen saavuttamiseksi ja uusien ideoiden arviointi eri näkökulmista tapahtuu aika luontevasti. Ihmisten kanssa toimiessa pitää tunnustella, mikä olisi paras toimia, jotta tavoite saavutetaan aikataulussa. Se mikä toimii toisten kanssa, ei toimi toisten kanssa. "

Ideoiden arvioiminen

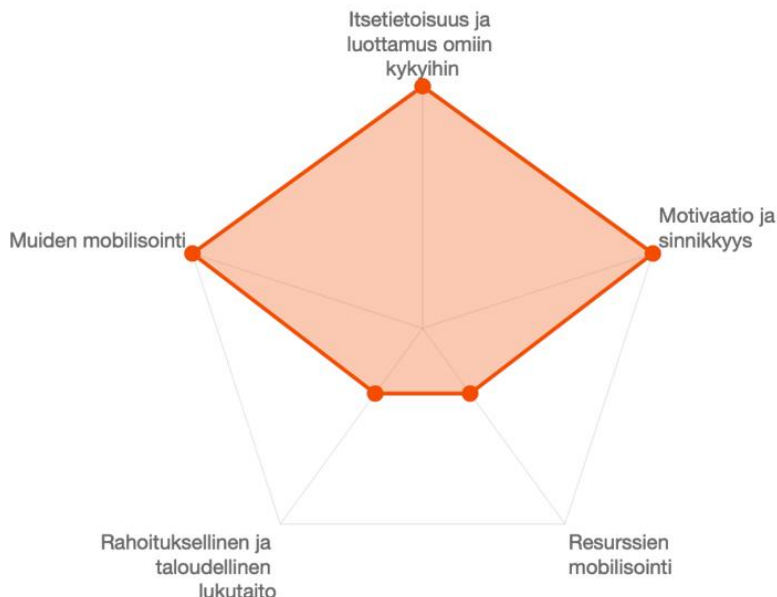

"Olen innokas festivaali-kävijä ja on ollut hienoa nähdä festivaalien muuttuminen enemmän arvoa kaikille tuottavaksi. Pidän ajatuksesta ja tavasta toimia, jossa pyritään tekemään hyvää kaikille ja myös yrittäjyyden tukeminen festivaali-alueilla. On upeaa nähdä, kuinka eri toimijat, pienet ja suuret saavat yrittää omien arvojensa mukaisesti samanhenkisten ihmisten ympäröimänä. "

Eettinen ja kestävä ajattelu

"Eettisyys ja kestävä ajattelu on hyvin tärkeää minulle, ja pyrin toimimaan kestävästi ja eettisesti kaikessa tekemisessä. "

Omat perusteluni ja esimerkkini tästä osaamisalueesta

Itsetietoisuus ja luottamus omiin kykyihin

"Nämä vaihtoehdot osuivat kohteeseensa, teen paljon ajatustyötä itseni suhteen ja olen huomannut, että oma toiminta ja omat ajatukset vaikuttavat voimakkaasti muihin. Mitä itsevarmempi, rauhallisempi ja hyväntuulisempi olen, sen parempi vastakaiku ja luottamus on muilta vastassa. Tulevaisuuden koen tärkeänä, ja koska uusi kiinnostaa aina, haluan kehittää itseäni ja omaa osaamistani, jotta ainakin tiedän mistä puhutaan ja tiedän asian tullessa vastaan, että voisiko se olla sellainen, joka minua kiinnostaa tai ei. "

Motivaatio ja sinnikkyys

"Olen motivoitunut, sinnikäs ja sitkeä enkä luovuta helposti. Olen kohdannut paljon epävarmuutta ja koen, että ne ovat kasvattaneet minua, eivät lannistaneet. "

Resurssien mobilisointi

"Töissä en jää sormi suussa ihmettelemään, kun jokin minulle tuntematon asia pitää selvittää. Osaan hyödyntää tietojani ja löydän oikeat palvelut ja henkilöt, jotta saan vietyä asiaani eteenpäin. Uskon, että pärjäisin tällä kyvyllä yrittäjänä hyvin. "

Rahoituksellinen ja taloudellinen lukutaito

"Pystyn arvioimaan vapaa-ajalla tekemiäni taloudellisia päätöksiä, yrittäjänä raha-asioita pitäisi alkuun hoitaa tuettuna jonkun toisen yrittäjän kanssa, esim. hyödyntämällä hänen tarjoamaansa kirjanpito-palvelua. "

Muiden mobilisointi

"Olen hyvä perustelemaan ja myymään asiani, kun tilanne niin vaatii. Olen huomannut, että oman esimerkin voimaa ei pitäisi koskaan aliarvioida, ja koitan sen pitää mielessäni kaikessa tekemisessä. "

Liite 3. Suunniteltu aikataulu

Viikko 3: Opinnäytetyöprosessin aloitus, kick-off Zoomissa

Viikko 4–5: Tapaaminen oman ohjaajan kanssa Zoomissa ja aiheeseen tutustumista

Viikko 6–8: Opinnäytetyösuunnitelman työstämistä ja sisällön suunnittelu

Viikko 9: Opiskelijoiden vastauksien lukeminen ja purku Exceliin

Viikko 10: Pirjo Saarasen Zoom ohjaus- raportin laatiminen saavutettavaksi

Viikko 11: Zoom tapaaminen oman ohjaajan kanssa. Opinnäytetyön työstämistä; opiskelijoiden vastauksien lukeminen ja purku Exceliin.

Viikko 12–13: Opiskelijoiden vastauksien lukeminen ja purku Exceliin. Teoriaan tutustuminen ja teoriaosuuden kirjoittamista.

Viikko 14: Zoom tapaaminen oman ohjaajan kanssa. Teoriaosuuden kirjoittamista.

Viikko 15–19: Opinnäytetyön työstämistä; johtopäätökset aineistosta.

Viikko 20: Zoom tapaaminen oman ohjaajan kanssa. Opinnäytetyön työstämistä; pohdinta osuuden kirjoitus.

Viikko 21: Opinnäytetyön viimeistelyä ja opinnäytetyön palautus.

Viikko 22: Kypsyysnäyte